

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2019 - 2020

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Adéla Kopecká

Zájmové vzdělávání dospělých v Praze

Praha 2020

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jindra Stříbrská

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2019 - 2020

DIPLOMA THESIS

Bc. Adéla Kopecká

Interest adult education in Prague

Prague 2020

Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Jindra Stříbrská

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je pouze mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala zcela samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při vypracovávání čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 4. 10. 2020

Bc. Adéla Kopecká

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce PhDr. Jindře Stříbrské za její rady a čas, který mi věnovala při řešení dané problematiky. V neposlední řadě také děkuji všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace k dokončení mé diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce na téma „Zájmové vzdělávání dospělých v Praze“ se věnuje pojmům a termínům, které se budou týkat dané oblasti celoživotního vzdělávání a učení v kontextu postmoderního světa.

V teoretické části této diplomové práce jsou objasněny základní pojmy a termíny, které se týkají dané oblasti celoživotního vzdělávání a učení, historii, typům a formám vzdělávání dospělého člověka, zájmovému vzdělávání a volnému času.

V praktické části se zaměřujeme na vypracované dotazníky, které určují trendy zájmového vzdělávání dospělých v současné době.

V závěru diplomové práce vyhodnocujeme hypotézy na základě otázek z kvantitativního šetření.

Klíčová slova

Celoživotní vzdělávání, dospělí, forma, historie, typ, volný čas, vývoj, vzdělávání, zájmové vzdělávání

Annotation

The topic of this master thesis is „Interest adult education in Prague“ deals with terms and terms covering the field of lifelong learning and learning in the context of the postmodern world.

The theoretical part of this master thesis clarifies the basic concepts and terms relating to the field of lifelong learning and learning, history, types and forms of adult education, interest education and leisure time.

In the practical part, we focus on the questionnaires that determine the trends of adult interest education at present.

At the end of the master thesis, we evaluate the hypotheses on the basis of questions from the quantitative investigation.

Keywords

Lifelong learning, adults, form, history, type, free time, development, education, interest education

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	10
1.1 Dospělost v andragogickém pojetí.....	10
1.2 Andragogický vztah k tématu zájmového vzdělávání	12
2 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	13
2.1 Zájmové vzdělávání dospělých a jeho situace v České republice.....	16
2.2 Východiska a základní pojmy zájmového vzdělávání.....	18
3 VOLNÝ ČAS.....	21
3.1 Volný čas a jeho koncepce	23
3.2 Volný čas a jeho funkce	24
3.3 Faktory trávení volného času	26
4 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ JEDINCŮ.....	30
4.1 Pojem celoživotního vzdělávání a učení.....	34
4.2 Vývoj a historie celoživotního vzdělávání a učení	38
5 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	40
5.1 Vzdělavatelnost a učení dospělých.....	42
PRAKTICKÁ ČÁST	43
1 EMPIRICKÝ VÝZKUM.....	43
1.1 Vymezení výzkumných cílů.....	43
1.2 Otázky a hypotézy	43
1.3 Výzkumný vzorek.....	44
2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	45
3 INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ	67
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
ZAHRANIČNÍ LITERATURA.....	76
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	77

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	78
SEZNAM PŘÍLOH	79

ÚVOD

V předložené diplomové práci se autorka věnuje zájmovému vzdělávání dospělých ve 21. století v Praze.

Zájmové vzdělávání patří k celoživotnímu učení každého člověka. V dnešní moderní civilizaci či společnosti zájmové vzdělávání stále více nabývá na svém významu a dostává se do podvědomí velkému množství lidí. Důležitost právě zájmového vzdělávání si uvědomují i úplně obyčejní lidé a začínají ho čím dál tím více realizovat. Aktivitu, které jsou spojené se zájmovým vzděláváním, jsou časem víc a víc oblíbené a postupně se také jejich nabídka zvyšuje a rozšiřuje.

Člověk, který se věnuje zájmovému vzdělávání má možnost se jakkoliv dále vzdělávat, zlepšovat si svou kvalifikaci. Zájmové vzdělávání dospělých celkově umožňuje člověku získat další vědomosti, dále se rozvíjet, ale také prohlubovat své vědomosti a schopnosti.

Cílem této diplomové práce je podat ucelený pohled na zájmové vzdělávání dospělých a na základě výzkumného šetření zjistit, jaké jsou současné trendy v Praze v této oblasti.

V teoretické části budou nejdříve objasněny základní pojmy a termíny, které se budou týkat dané oblasti celoživotního vzdělávání, vzdělávání dospělých, volnému času ale také bude věnována z části historii, vývoji, typům a formám vzdělávání dospělých.

V empirické části bude proveden výzkum pomocí kvantitativního šetření, které by mělo určit trendy, které jsou pro současné zájmové vzdělávání dospělých v Praze charakteristické.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

V první kapitole se autorka zabývá dospělostí v andragogickém pojetí, charakteristikou dospělého jedince, dále celkovým andragogickým vztahem k tématu zájmového vzdělávání, a nakonec autorka rozebírá základní pojmy zájmového vzdělávání.

Typický znak, který odlišuje oblast zájmového vzdělávání od většiny ostatních, je zejména dobrovolnost. Je to asi jediný z mála druhů učení, které u většiny lidí probíhá bez jakéhokoliv stresu, obav či nervozity. Vystoupením není ani tak vysvědčení, jako spíše osvědčení, které přispívá k osobní motivaci člověka či k posílení prestiže. Jedním z dalších typických znaků zájmového vzdělávání je orientace do okruhu volného času. Každý člověk, který se rozhodne včlenit do zájmového vzdělávání, mění tímto rozhodnutím svůj dosavadní způsob trávení volného času. Mezi další typické znaky zájmového vzdělávání patří dále: otevřenost, zájem, svoboda výběru, místní příslušnost, pestrost obsahu, aktivita.

„Zájmové vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání, zabývá se však aktivitami potřebnými pro rozvoj osobnosti, kompenzuje jednostrannou zátěž ze školy, zajišťuje duševní hygienu, má funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, preventivní, zdravotní (relaxační a regenerační), sociální a preventivní, rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent, upevňuje sociální vztahy.“ (MŠMT, 2020)

1.1 DOSPĚLOST V ANDRAGOGICKÉM POJETÍ

Jedním ze základních pojmů této problematiky je dospělost, kterou nelze zcela přesně definovat, jelikož dospělý člověk, který na to má věk, nemusí být například dospělý mentálně a naopak. Dále je tento pojem těžké jednoznačně určit, jelikož dospělost také znamená: ekonomickou nezávislost, nezávislost na rodině či rodičích, dále také schopnost rodičovství, přijímání odpovědnosti za výkon rodičovských, sociálních či pracovních rolí. (Palán, 2002)

Hlavním znakem dospělosti je uvědomování si svých vlastních práv a povinností, uspořádané formy myšlení, chování a prožívání určitých situací, dále schopnost identifikace potřeb jedince a jejich následného uspokojení, ale také odpovědnost a přístup

k sociálním rolím a sociální zralosti. Dospělost se vyznačuje také tím, že posouvá člověka k ekonomické nezávislosti na rodině což znamená, že se o sebe jedinec dokáže sám postarat jak fyzicky, tak ekonomicky bez pomoci okolí.

V dospělosti by měl také jedinec být schopen nést následky za své chování či nějaké rozhodnutí, což znamená že je tzv. autonomní osobností, která si za sebe sama dokáže odpovídat, uplatňovat vlastní vůli a samostatně se rozhodnout. Dospělý člověk je ten, který je zapsaný na trhu práce, což může být už v 15 letech života. Psychická vyspělost u člověka nevzniká automaticky a její následek nesouvisí se zralostí fyzickou, jelikož mezi vyspělostí tělesnou a duševní není úplná paralelnost.

Dospělý jedinec může chápat svou vzdělávací činnost jako praxi, která je často spojována s výhledovou změnou a očekáváním. Pojem intence z latinského in-tendó, znamená určité zaměření a pozornost k nějakému předmětu a je v dospělosti velice často zájmově motivován a promítá se do individuálních práv jak na sebe sama, tak nároky na okolí. Prostředí utváří sociální realitu, která patří k člověku a nemůže existovat jinak než prostřednictvím každodenních aktivit a k níž jedinec vztahuje své jednání, které obsahuje všechny společenské oblasti tudíž i oblast vzdělávání. (Farková, 2009)

Dospělost jedince v andragogickém pojetí chápeme tak, že se neustále rozvíjí, je dynamická a socializuje se ve společnosti. Socializace se vyvíjí v důsledku individuálního, sociálního, ekonomického, technického, společenského a kulturního vývoje. Otázka, jestli se dospělý jedinec dokáže měnit jakýmkoliv způsobem a do jaké míry není v žádné odborné publikaci zodpovězena.

Stejně tak nenajdeme ani jednotný názor na to, do jak velké míry dospělý jedinec a jeho sekundární socializace ovlivňuje primární socializace, ve které se jedinec učí zvládat základní vztahy, své začleňování do společnosti a svá očekávání. Dospělého jedince je možné po celý jeho život doučovat, a dokonce i přeučovat. Účelem vzdělávání ale není změnit osobnost člověka, ale naopak jí rozvíjet. (Beneš, 2014)

Podle Palána jde o pojem zcela nejednoznačný, ale můžeme říci, že dospělý jedinec je ten, kdo je „*vyspělý a zralý sociálně, psychicky, biologicky a ekonomicky a absolvoval minimálně základní vzdělání*“ (Palán, 2008).

Podle definice Jochmana dospělost můžeme určovat „*ukončením vývoje ve třech dimenzích – somatické, psychické a sociální (někdy je doplněna o dimenzi ekonomickou, respektive sociálně-ekonomickou)*“ (Palán, 2008)

Z aspektů vývojové psychologie se dospělost člověka se dělí na čtyři etapy. Jako první sem patří období mladé dospělosti, což je věk kolem 20-25 až 30 let a je dočasným stádiem mezi adolescencí a dospělostí člověka. Jsou také zde další životní rozhodnutí, jako je například volba profese, uzavření manželství či rodičovství.

Druhou etapou je období střední dospělosti, kam se řadí věk mezi 35-45 lety života jedince, též je toto období pojmenovávané jako krize středního věku, ale také hlavně období vrcholné produktivity, aktivity a stability.

Třetí etapa je pozdní dospělost, a to je věk na počátku stáří mezi 60-65 lety života. Nakonec čtvrtá etapa dospělosti je období pozdního stáří, které je rozděleno do dvou odvětví, a to je stáří časně a stáří vysoké. (Vágnerová, 2005)

1.2 ANDRAGOGICKÝ VZTAH K TÉMATU ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Nejlépe je možné vztah zájmového vzdělávání dospělých k andragogice neboli také zájmovému vzdělávání dospělých zobrazit na souvisejícím schématu, který je výborně zpracovaný a umožňuje jedinci lepší orientaci v této problematice. (Bednaříková, 2006)

Z tohoto obrazce je zjevná řada vztahů, po kterých můžeme následně hovořit o celé této problematice a o její určité nadstavbě, kterou prezentují postupy celoživotního vzdělávání a učení. Tyto procesy jsou velmi často zaměňovány či spojovány do jednoho, jelikož mají hodně společného a jedinci je občas nedokáží rozeznat nebo definovat jejich rozdíl. Skutečností také je to, že oba tyto procesy nejsou ještě stále v této době pevně stabilizovány. Celoživotní učení by mělo nabízet či představovat lidem možnost individuálního učení, a naopak celoživotní vzdělávání by mělo mít hlavně určitou formalizovanost a komplexnost, což znamená účast například na kurzech, o které má jedinec zájem a potřebu se jich zúčastňovat.

Díky těmto procesům nabývá jedinec potřebné zkušenosti, dovednosti, znalosti či nějaké kompetence a kvalifikace, kterými se zdokonaluje. Všechny tyto zmíněné věci může poté jedinec uplatnit ve svém budoucím zaměstnání či pouze ve svém osobním životě. Tyto procesy také pomáhají člověku se rozvíjet, socializovat se v dané společnosti či kultuře, ve které se jedinec pohybuje a dále dochází ke zdokonalování schopností. (Bednaříková, 2006)

V procesu celoživotního vzdělávání a celoživotního učení dochází na jedné straně k realizaci vzdělávání mládeže a dětí, kterou známe pod názvem pedagogika a na druhé straně je vzdělávání dospělých, které známe pod pojmem andragogika či gerontagogika, která se zaměřuje především na vzdělávání seniorů. V oblasti andragogiky tedy ve vzdělávání dospělých, jedinci zprostředkovávají vzdělání školy, ale další vzdělávání, do kterého patří například občanské, profesní vzdělávání či zájmové vzdělávání. (Palán, 2003)

Zájmové vzdělávání dospělých prezentuje určitou součást andragogiky, ve které se zprostředkovává vzdělávání, kultivace či seberealizace dospělých jedinců v jejich volném čase na základě jejich zálib a koníčků.

Vztah zájmového vzdělávání dospělých je také úzce spjatý s kulturní andragogikou, kam tento typ vzdělávání patří. Jednou ze tří aplikovaných disciplín tohoto andragogického oboru je kulturně-osvětová andragogika, která se zaměřuje hlavně na volný čas a na aktivity s ním spojené a dále na zájmové vzdělávání a kulturně-výchovné funkce. Vztah zájmového vzdělávání a dalšího kulturního vzdělávání spočívá v tom, že tyto typy nabízí hodně vzdělávacích činností, do kterých patří například umění, věda a od zábavních aktivit až po zájmové, které patří do sféry volného času. (Dvořáková, 2016)

2 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Ve druhé kapitole se autorka zabývá zájmovým vzděláváním, jeho charakteristikou, současnou situací v České republice, ale také jeho silnými a slabými stránkami. Pokud je řeč o zájmovém vzdělávání a charakteristice pojmu „zájmové“ neboli zájem je možné použít definici, že zájem je určité zaujetí poznávat něco nového a zároveň je to spojeno

se zálibou zajímat se o nějaký podnět, který má být právě objektem daného poznání. Může se jednat o pozornost, kterou věnujeme ať už člověku nebo věci, dále sem patří také koníčky, hobby atd. (Šerák, 2009)

Charakteristiku zájmového vzdělávání dospělých v rámci Andragogiky najdeme v Bílé knize, kde je uvedeno, že zájmové vzdělávání dospělých je „*souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických i jednorázových aktivit a činností dospělých. Směřuje k účelnému naplnění volného času a umožňuje lidem získat vědomosti a dovednosti mimo školní vzdělávání.*“ (Kohout, 1978)

Mezi charakteristické znaky patří zájem jedince, volný čas, dobrovolnost, svoboda výběru, pestrost nabídky, uspokojení potřeb, otevřenost a aktivita. Zájmové vzdělávání dospělých zahrnuje širokou oblast organizované i neorganizované edukace podle osobních zájmů a potřeb jedinců“ (Průcha, 2012)

Například Beneš ve své publikaci definuje zájmové vzdělávání takto: „*System krátkodobých i dlouhodobých organizačních forem, které umožňují vzdělávací i rekreační využití.*“ (Beneš, 2014)

Aby se zájmové vzdělávání vůbec dalo uskutečnit existují určité podmínky, které tvoří, volný čas, zájem, dobrovolnost a svoboda výběru, ale také místní příslušnost, uspokojení lidských potřeb, pestrost nabídky, otevřenost a aktivita. Vzdělávání dospělých a jeho současnou situaci Beneš ve své knize charakterizuje takto:

- Význam vzdělávání a jeho proslulost narůstá a stále více lidí má potřebu se dále vzdělávat, bohužel nabídka však není pro každého jedince stejná.
- Stále více firem chce po svých zaměstnancích další vzdělávání a od zájmového a všeobecného vzdělávání dospělých se zcela nenápadně úroveň posouvá ke vzdělání, které je zaměřené hlavně na získávání profesních kvalifikací a kompetencí.
- Množství nabídek vzdělávání dospělých, které jsou nestátní velmi rychle stoupá tudíž už z velké části přestává platit fakt, že vzdělávání dospělých

zabezpečuje sociální politika státu. Zvětšuje se trh komerčních nabídek vzdělávání, průmyslu a volného času. Díky těmto změnám nabídka dostává vlastní váhu a tím si sama vytváří poptávku.

- Učení je součástí spotřebitelského způsobu života lidí, ale také zkvalitňování životního stylu. (Beneš, 2014)

Trochu jiný názor má Šerák, podává na zájmové vzdělávání dospělých trochu jiný pohled a tvrdí, že velkým problémem v oblasti zájmového vzdělávání je chybějící legislativa a další ujasnění kompetencí. *„Z toho vyplývá nevalná informovanost o nutnosti vzdělávání dospělých, neujasněnost finančního zabezpečení a nestandardizovaná obsahová a organizační kvalita. Jsou nejasné hranice mezi jednotlivými oblastmi vzdělávání a je zvýhodňován formální školský systém. V současné době se zájmovým vzděláváním dospělých zabývají následující subjekty: školy a školské instituce, neziskové organizace (příspěvkové a rozpočtové organizace – knihovny, muzea, galerie), církve, občanská sdružení, politické strany, komerční vzdělávací instituce (volná živnost). Větší, zejména národní podniky a společnosti poskytují svým zaměstnancům možnost zájmového vzdělávání jako významný benefit.“* (Šerák, 2009)

Zájmové vzdělávání je charakteristické svou pestrostí, která by měla být hlavně obsahová. Je zde zařazena jak sportovní a pohybová výchova, zdravotní výchova, jazykové vzdělávání tak také náboženská a duchovní výchova aj. jednou ze silných stránek zájmového vzdělávání je otevřenost pro širokou veřejnost, flexibilita cílů i realizace, různorodá nabídka, ale také odlišné přístupy, kam patří využívání netradičních forem a metod vyučování. Nejslabšími stránkami zájmového vzdělávání je neexistující legislativa, velmi málo dostupných informačních zdrojů a nedostatek financí. Myšlenka celoživotního vzdělávání a učení není nová, ale v současné době existuje politická snaha, která ji uskutečňuje. *„Jde o reakci na kompetence vyžadované ve znalostní společnosti a na nemožnost tyto kompetence zprostředkovávat jen v rámci školské soustavy. Celoživotní vzdělávání a učení je cílem a koncepcí dnešní vzdělávací politiky na národní a nadnárodní úrovni (OECD, EU atd.) a politicky rozvoje lidských zdrojů. Nejde o již dosaženou realitu, ale o postupný proces a uskutečňování jednotlivých elementů. Nejedná se také o čistě andragogickou a pedagogickou záležitost, ale především o sociální, vzdělávací a*

hospodářskou politiku, prosazení celoživotního učení a vzdělávání vyžaduje celou řadu koordinovaných právních, administrativních, organizačních, didaktických a metodických rozhodnutí. Cílem tohoto snažení je v současném rámci EU především zaměstnavatelnost, konkurenční schopnost ekonomiky, sociální soudržnost a aktivní občanství. Jako přínos pro jedince se vyzdvihuje především možnost jeho seberealizace. Příležitosti, které celoživotní učení jedinci nabízí, nejsou ovšem chápány jako garance vysokého profesního a společenského statusu.“ (Plamínek, 2010)

U moderních trendů a postupů zájmového vzdělávání je nutné respektování didaktických zásad, respektive andragogických zásad (principů), které ve své publikaci definuje Palán. Jsou zde formulovány obecné nároky, do kterých patří organizování, průběh a veškerá účinnost vzdělávacího procesu. Všechny tyto principy, jsou se svými modifikacemi převzaty z didaktiky dětí a mládeže. Cílem těchto zásad je pomoci úspěšnému vzdělávacímu procesu a co nejvíce zvýšit jeho efektivitu. Mimo jiné sem také patří dodržování didaktických zásad, které souvisí se spokojeností účastníků vzdělávání, dále s jeho průběhem a výsledky. Jedním z nejzásadnějších rysů zájmového vzdělávání je dobrovolnost, a především ta odlišuje zájmové vzdělávání od ostatních. Člověk nemusí nijak dokládat svou účast na různých kurzech či přednáškách, jeho úspěch nebo není nijak měřen, a právě z tohoto důvodu probíhá zájmové vzdělávání bez nervozity, stresu a zbytečných obav. (Palán, 2008)

2.1 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH A JEHO SITUACE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Existuje zde několik strategických dokumentů, které jsou velmi zásadní a odpovídají na výzvy celoživotního učení, patří sem: **Národní program rozvoje vzdělávání v ČR** neboli **Bílá kniha**, dále **Operační program Rozvoj lidských zdrojů**, **Strategii rozvoje lidských zdrojů**, **Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a rozvoje výchovně-vzdělávací soustavy v ČR** nebo také **Strategie celoživotního učení ČR**, která má ve svých hlavních cílech zohlednit celoživotní učení v běžné praxi. Situace zájmového vzdělávání v EU je v těchto zmíněných dokumentech popisována jen velmi zřídka, ne vždy na obecné bázi a když tak ve většině v souvislosti se vzděláváním dětí a mládeže mimo

školu nebo se sociální integrací skupin, které jsou znevýhodněny. Zájmové vzdělávání dospělých je takto zmiňováno například v dokumentech **Národní program rozvoje vzdělávání v ČR** nebo také ve **Strategii celoživotního učení ČR**. Michaela Tureckiová ve své publikaci uvádí, že právě ve zmíněné Strategii se zájmového vzdělávání týká jen jedno navrhované opatření a to: „*Tuto situaci charakterizuje i návrh Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím pro rok 2011 (usnesení vlády č. 463 ze dne 14. června 2010), kde se tato problematika neobjevuje vůbec. Částečnou souvislost bychom mohli najít v Hlavních oblastech. Tělesná výchova a sport (zejména Program rozvoje sportu pro všechny), Kultura (zejména aktivita Knihovna 21. století, Kulturní aktivity církví a náboženských společností nebo Podpora zájmových kulturních mimouměleckých aktivit), Životní prostředí a udržitelný rozvoj (např. Program na podporu činnosti NNO působících v oblasti ochrany životního prostředí, udržitelného rozvoje, Program na podporu činnosti NNO působících v oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty) nebo Vzdělávání a lidské zdroje (např. Veřejné informační služby knihoven). Zájmové vzdělávání jako celek je však jmenováno pouze v souvislosti s dětmi a mládeží, v rámci dotačního programu Podpora přehlídek a soutěží v zájmovém vzdělávání a Zájmová a další volnočasová činnost pro děti a mládež“.* (Tureckiová, 2010)

Zájmové vzdělávání má v České republice k ideálu velmi daleko, jelikož velkým problémem je velmi malá provázanost vnitřního systému vzdělávání dospělých. Chybí odpovídající legislativa, ekonomické zabezpečení, dále neexistuje systém, který by řídil kvalitu, ale není zde ani žádný obecný zdroj informací a pořádané činnosti bohužel nejsou každému člověku dostupné. Široká nabídka zájmového vzdělávání není na dobré úrovni, když jsou pominuta velká města. Výzkumy odhadují, že až 45 % všech aktivit zájmového vzdělávání, které jsou veřejně dostupné a nabízené v České republice, jsou nabízeny pouze v Praze a okolí. Silnou stránkou zájmového vzdělávání je například otevřenost pro širokou veřejnost, dynamický rozvoj, patří sem také flexibilita cílů i realizace, pestrost nabídky, ale také využití ne zcela tradičních metod a forem. Naopak slabými stránkami je stále zaměření zájmového vzdělávání na určité cílové skupiny, nedostatečné financování systému ze strany státu, nedostatek informací pro širokou veřejnost, neexistující legislativa, ale také proměnlivá úroveň realizovaných aktivit a nestálá organizační a obsahová kvalita. (Šerák, 2009)

Šerák ve své publikaci také uvádí charakteristiky zájmového vzdělávání:

- *Zájem*
- *Volný čas*
- *Dobrovolnost*
- *Svoboda výběru*
- *Místní příslušnost*
- *Uspokojení potřeb*
- *Pestrost obsahu*
- *Otevřenost*
- *Aktivita (Šerák, 2009)*

2.2 VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ POJMY ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

V této podkapitole se zabývám charakteristikou pojmů, které vyplývají z mého tématu práce. Patří sem zájem, vzdělávání a vzdělávání dospělých. Mimo charakteristiky těchto pojmů tato podkapitola obsahuje také informace o kategoriích i o dělení těchto základních pojmů. Pro pochopení této části práce je tento rozbor základních pojmů velmi důležitý.

Zájem je oblast či činnost, kterou jedinec vykonává rád a která ho ve výsledku uspokojuje a může být jak krátkodobý, tak dlouhodobý. Krátkodobý zájem je nejčastěji přiřazován k danému období, a hlavně k dětem, které mají v určitém období například oblíbenou hračku, se kterou si hrají a poté se jim zalíbí nějaká jiná hračka a o tu původní už nejeví zájem.

Oproti tomu zájem dlouhodobý trvá často delší období a ten se přiřazuje spíše k dospělým, jelikož dospělý jedinec může mít delší dobu zálibu například v cestování. Můžeme také zájem nazývat jinými slovy a těmi jsou záliby či koníčky, které představují například fyzickou činnost, kterou je sport, kutilství nebo ruční práce. (Říčan, 2010)

Zájem je jakákoliv věc, která jedince natolik zaujme, že se nevěnuje v podstatě ničemu jinému, jen poznávání daného objektu. (Nakonečný, 2013).

V publikaci *Psychologie 1 – Učebnice pro obor sociální činnosti* je zájem charakterizován takto: „*Trvalé úsilí člověka zabývat se předměty nebo činnostmi, které jsou pro něj poutavé, ať už z hlediska poznávacího nebo citového.*“ (Kopecká, 2011)

Dále také Kelnarová a Matějková ve své publikaci uvádí, že: „*Zájem podporuje rozvoj osobnosti, přináší uspokojení z vykonané činnosti, zdokonaluje vědomosti a dovednosti člověka, přináší nevšední zážitky a prožitky.*“ (Kelnarová, 2010)

Velmi podstatnou součástí motivační stavby osobnosti člověka, kterou můžeme nejspíše ovlivnit jsou zájmy. Motivační strukturu osobnosti můžeme zeslabovat či zesilovat nebo ji také vytvářet záměrným působením. Existence zájmů je spojená s velkou řadou činností, které mohou obšťastnit člověka, proto jich existuje přesně tolik, kolik existuje lidských činností. (Blatný, 2010)

K tomu, aby člověk získal všeobecný přehled tak potřebuje nějaké vzdělání, proto jednou z nejdůležitějších věcí, kterou může člověk v životě dělat je vzdělávání se. Vzdělávání by proto mělo být poskytnuto každému člověku bez ohledu na jeho rasu či původ a také zcela bezplatně ať už ve formě předškolního, školního, středního vyššího odborného či jiného vzdělávání. (Valenta, 2013)

Z pedagogického hlediska chápeme vzdělávání jako proces, při kterém si jedinec rozšiřuje schopnosti a dovednosti tím, že získává nové poznatky, vědomosti a svými postoji rozvíjí své dovednosti. Ve své publikaci zmiňuje, že vzdělávání souvisí hlavně se socializací, ve které se klade důraz na vývoj kognitivních neboli poznávacích schopností a kvalit jedince. (Čábalová, 2011)

Vzdělávání je určitý proces, který se odehrává ve speciálních vzdělávacích zařízeních, kde jsou studenti hodnoceni často podle jejich individuální aktivity a tomu také odpovídá následný určitý stupeň vzdělání. V této publikaci se Kolář věnuje mimo charakteristiku pojmů z pedagogiky hlavně jejich dělení. Člení je na tyto druhy vzdělávání:

- **distanční vzdělávání** – zde jsou předem zadané programy, které jsou založené na samostudiu, ale také na dobře postavených programech a jsou tedy určeny pro jedince, kteří jsou v produktivním věku a nedisponují

volným časem, který je určen pouze ke studiu. Tento druh vzdělávání se zprostředkovává přes média, jako je například televize, rozhlas, telefon, či počítač.

- **inkluzivní vzdělávání** – tento typ vzdělávání je hlavně pro jedince s nějakým mentálním či tělesným postižením nebo také pro žáky s jinými speciálními vzdělávacími potřebami. Specifické pro inkluzivní vzdělávání, je pracování ve společné skupině.
- **materiální vzdělávání** – patří ke školnímu vzdělávání a v tomto druhu vzdělávání se klade důraz na osnovy neboli na učební látku, která je brána jako zmenšená kopie vědeckých oborů.
- **celoživotní vzdělávání** – tento druh vzdělávání závisí na každém jedinci, jelikož toto vzdělávání je realizováno v průběhu celého života a každý člověk se do vzdělávacího procesu může zapojit kdykoliv chce, v jakémkoliv věku a s kterýmkoliv dokončeným vzděláním. Jedinec zde může rozvíjet své dosavadní poznatky a dovednosti, které souvisí s jeho potřebami a zájmy. (Kolář, 1997)

V následující publikaci je vymezeno vzdělávání dospělých jako: „*Obecný pojem pro vzdělávání dospělé populace a zahrnuje veškeré vzdělávací aktivity, realizované jako řádné školské vzdělávání dospělých nebo jako další vzdělávání a vzdělávání seniorů.*“ (Palán, 1997)

Dospělí jedinci se často nejčastěji zapojují jak do formálních, tak neformálních vzdělávacích aktivit, které jsou velice efektivní a vedou k lepšímu fungování jedince ve společnosti, ale někdy také ke změnám v myšlení, v chování nebo v hodnotách, které člověk zastává. Tyto aktivity dospělým jedincům napomáhají k naplnění osobního pocitu, či ke zlepšení jejich života a jejich volného času. (Kasworm, 2002)

3 VOLNÝ ČAS

Ve druhé kapitole se autorka zabývala volným časem, z menší části problematikou jeho uspořádávání a prožívání. Je zde popsáno, jak se volnočasové aktivity postupem času mění. Dále zde autorka vymezuje volný čas a jeho koncepce, funkce a faktory trávení volného času.

Velice podstatnou součástí života jedince je volný čas, jelikož podmínky ve společnosti se velice dynamicky a rychle mění, nabývá význam volného času na své hodnotě zejména ve 20. století. V každém historickém období měl jedinec možnost využívat svůj volný čas i když jeho rozsah a význam se postupně měnil v zaměřeních materiálních, ale také v sociokulturních podmínkách života. Vzrůst volného času poskytl až vědeckotechnologický posun v minulém století a tím se volný čas začal stávat společenským fenoménem na jedné straně, ale také velkým problémem na straně druhé. (Hofbauer, 2004)

Co vlastně znamená volný čas je definováno v mnoha publikacích obrovským množstvím odborníků, jejichž definice se mohou nějakým způsobem, jak rozcházet, tak také prolínat či překrývat. Jedním z významných francouzských filozofů je Joffre Dumazedier, který pojem volného času popisuje tak, že volný čas má své určité charakteristické znaky, které jsou příznačné až pro průmyslovou revoluci. V tomto období se ve společnosti naplnily dvě podmínky, které poskytly prožívat volný čas lidem, kteří pracují:

- „*Práce a volný čas již nejsou povinnosti řízené komunitou. Jsou určovány svobodnou volbou člověka.*“ (Applebaum, 1992)
- „*Práce není vymezována dle přírody, ale vůlí člověka. Volný čas je jasně oddělitelný od práce.*“ (Applebaum, 1992)

Pro člověka má volný čas velice podstatný význam, jelikož v dnešní době se volný čas ať už po práci nebo po škole velice často využívá pro setkání s přáteli, odpočinek, lidé rádi tráví čas s rodinou, podnikají různé výlety, a proto je pro ně volný čas v jejich životě velice důležitý. Tento pojem je zkoumaný společenskými vědami z různých stran. Například sociologie se zabývá volným časem z pohledu věku jedince, jeho postavení v sociálním žebříčku, zaměstnání a společenského postavení.

Volný čas můžeme charakterizovat takto: „čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“ (Průcha, 2012)

Palán definuje pojem volného času takto: „čas probíhající mimo pracovní povinnosti, se kterými může člověk nakládat dle vlastního uvážení, zájmů a svobodného rozhodnutí. Čas, který zůstane člověku po naplnění povinností, vyplývajících z pracovních a rodinných rolí a saturace fyziologických potřeb. Čas, který je věnován relaxaci, kulturnímu, tělesnému a duševnímu rozvoji jedince, event. I naplňování dobrovolně přijatých společenských rolí.“ (Palán, 1997)

„Sociální rozměr času podléhá významu příslušnosti člověka k určité sociální skupině, posiluje jej znalost historie, tradic a předků.“ (Knotová, 2011)

Dnes jsou uváděny dva druhy volného času, a to negativní a pozitivní, kdy negativní pojetí definuje volný čas jako určité období, které jedinci zbývá po tom, co udělá všechny povinnosti a ukojí své biologické i fyzické potřeby. Oproti tomu vymezení pozitivní se definuje tak, že jedinec má k dispozici nějaký časový úsek, ve kterém může nezávisle vytvářet a zcela svobodně realizovat co je libo. (Vážanský, 1995)

Petr Sak ve své publikaci zmiňuje, že volný čas a jeho celková náplň „významně ovlivňují tendence k sociálně patologickým jevům u mládeže či naopak rozvoj k talentu a aktivní životní styl“. (Sak, 2012)

Další z mnoha definicí volného času je zmíněna v publikaci od Bedřicha Hájka, který uvádí že: „volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje bio fyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygiena), chod rodiny, provoz domácnosti, péče o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti pro seburčující a sebe vytvářející činnosti: odpočinek, zábava, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě.“ (Hájek, 2003)

Naopak H. W. Opaschowski ve své publikaci namítá neurčitou obžalobu na to, že lidé neumějí efektivně využívat volného času: „lidé se vzdělávají pro práci, nikoliv pro volný čas. Osvěta je jednostranná, volný čas je jen omezeně svobodný, je determinován

ekonomicky a sociálně, a při nedostatečné uvědomělosti občanů řízen zvnějšku, manipulován, jeho šance není pozitivně využita, nýbrž zmařena bezcenným konzumem výtvorů zábavného průmyslu.“ (Opaschowski, 2013)

3.1 VOLNÝ ČAS A JEHO KONCEPCE

V současných publikacích se dočteme, že čas je rozměr, ve kterém si člověk naplňuje svoje sny, využívá ho k různým setkáním se svými blízkými a dává člověku celkovou jistotu v životě. Čas je jednotka, která se stále dokola vyčerpává, a proto by jedinec měl svůj volný čas velmi dobře zhodnotit a co nejlépe, a hlavně efektivně s ním naložit. Z pohledu přírodních věd je čas fyzikální veličinou a ve spojení s fyziologickým vývojem jedince mluvíme o čase biologickém.

V kontextu sociálním je čas definován lidskou společností a jeho složení je dáno hlavně aktivitami, kterým se jedinci a společnost věnují. Čas má tři hodnoty, dle kterých ho můžeme hodnotit a to ekonomickou, politickou a eticko-individuální. (Seiwert, 2013)

Petr Pacovský ve své publikaci čas definuje takto:

- „čas je zdrojem“ – lze ho využít bez určitého účelu, jelikož jeho využití vždy orientujeme k sobě samému či k někomu jinému
- „čas je prostředím“ – zde se realizují různé aktivity nebo činnosti, které jedinec vykonává a tento prostor může být přizpůsobivý nebo stálý
- „čas je horizontem“ – všechny aktivity a činnosti které vykonáváme v určitém čase dostávají smysl a tento tzv. horizont také přispívá k prolínání současných a minulých zkušeností s určitým očekáváním do budoucna (Pacovský, 2006)

V této publikaci je poukázáno na nutnost oddělit a rozlišit volný čas a mimopracovní dobu. Mimopracovní čas v sobě zahrnuje volný čas, ale také jiné lidské potřeby, kterými

je například spánek a jídlo a dále určité povinnosti a to rodinné, společenské či občanské. Zde jsou specifikované čtyři vlastnosti volného času:

- „*volný čas osvobozuje*“ – při využívání volného času se člověk osvobozuje od určitých povinností, které by měl vykonat. Patří sem práce, škola, ale také například plnění rodinných závazků
- „*volný čas je nezainteresovaný*“ – nemá prospěchářský ani žádný jiný cíl
- „*volný čas je hedonistické povahy*“ – ve volném čase jedinec hledá uspokojení, radost a volnost
- „*volný čas uspokojuje osobní požadavky*“ – člověk se věnuje rekreaci, ve volném čase zahání nudu s přáteli nebo různými aktivitami a vytváří si tak duševní vyrovnanost (Veselá, 1999)

Volný čas můžeme seskupit do tří velkých kategorií a to:

- **pojetí optimistická** – ve volném čase vidí smysl života a také jeho cíl
- **pojetí skeptické** – poukazují na znetvoření volného času, který přináší negativa a rizika
- **pojetí realistické** – po stránce teoretické zkoumá volný čas, vliv kultury, mezilidských vztahů a vytváření určitých hodnot při volnočasových aktivitách (Langmeier, 2006)

3.2 VOLNÝ ČAS A JEHO FUNKCE

Do základních funkcí volného času patří odpočinek, relaxace, zábava, zájmové činnosti a zájmové vzdělávání dospělých jedinců. Člověk se v těchto funkcích může rozvíjet, seberealizovat čímž dosahuje určitého pocitu uspokojení potřeb a také pocitu, že nějak smysluplně využívá svůj volný čas. Když jedinec za nějakou dobu nepocítuje uspokojení, může to v něm probudit nespokojenost, rozladěnost a někdy dokonce i psychické trauma. Oproti tomu, když člověk svůj volný čas využívá dobře, prospěšně a dostaví se pocit uspokojení je člověk v životní pohodě a je spokojený se svým způsobem života. Jednou z dalších funkcí volného času je vědomí, kdy jedinec pocítuje, že je někdo jedinečný při

pocitu náležitosti k něčemu, dále schopnost povzbuzovat v člověku tvůrčí síly, a naopak neumožňovat jedinci, aby negativně přemýšlel či negativně prožíval určité věci. (Spousta, 1996)

Kamil Janiš ve své publikaci popisuje pět funkcí volného času:

- „*Zdravotně hygienická funkce*“ – do této funkce patří hlavně odpočinek a rekreace, kdy jedinec odpočívá, nemyslí na žádné povinnosti a nepracuje
- „*Seberealizační funkce*“ – v této funkci člověk rozšiřuje a rozvíjí své zájmové aktivity, své předpoklady, ale také rozvíjí své schopnosti, nadání a dovednosti.
- „*Formativně výchovná funkce*“ – tato funkce vytváří určitý potenciál volného času, kde má člověk možnost utvářet svou osobnost, její tvořivost, dále potom mravní vlastnosti jedince, ale také svůj charakter, vůli a motivaci.
- „*Socializační (společenská) funkce*“ – zde se utvářejí podmínky pro člověka, ve kterých se učí či zdokonaluje v navazování vztahů a kontaktů ve společnosti ve svém volném čase, a to nejen ve společnosti jedinců ve stejné věkové kategorii, ale také v celé kulturní společnosti, do které se zapojujeme a spoluvytváříme ji svou účastí.
- „*Preventivní funkce*“ – v této funkci se člověk věnuje ve volném čase aktivitám, které mu přinášejí pozitivní uspokojení a pomáhají jedinci se vyhýbat negativním aktivitám, které by mohli mít převážně negativní vliv na rozvoj jeho vlastní osobnosti a počínání do budoucna tzv. sociálně patologickým jevům (Kratochvílová, 2004)

V další publikaci jsou popsány funkce volného času takto:

- „*psychosociologická*“ – člověk je uvolněný, baví se různými aktivitami, ale také rozvíjí svou osobnost, dovednosti a schopnosti
- „*sociální*“ – jedinec se socializuje ve společnosti, vytváří mezilidské vztahy a připojuje se k jemu nejsympatičtější skupině lidí
- „*terapeutická*“ – v této funkci jedinec dbá hlavně o své zdraví, aby se vyvaroval různým nemocem a snaží se dodržovat zdravý životní styl

- „*ekonomická*“ – jedinec si šetří na své volnočasové aktivity a snaží se uplatnit ve své vysněné profesi (Hofbauer, 2004)

Za základní funkce volného času považuje Horst W. Opaschowski tyto:

- „*rekreaci*“ – člověk je uvolněný a zotavuje se
- „*kompenzaci*“ – jedinec se snaží zbavovat svých frustrací a zklamání, které prožil
- „*výchovu a další vzdělávání*“ – sem patří sociální učení a také učení o svobodě a ve svobodě
- „*kontemplaci*“ – v této funkci se člověk snaží najít smysl života a svůj duchovní směr
- „*komunikaci*“ – člověk navazuje sociální kontakty a vytváří partnerské vztahy
- „*participaci*“ – jedinec se podílí na vývoji společnosti a aktivně se jí účastní
- „*integraci*“ – sem patří život v rodině, utváření rodinného života a „*vrůstání do společenských organismů*“
- „*enkulturaci*“ – člověk rozvíjí sebe sama, vyjadřuje se často uměním, sportem nebo fyzickými aktivitami či nějakými technickými a dalšími činnostmi (Opaschowski, 2013)

3.3 FAKTORY TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Podílející se faktory, které jsou spojeny s volným časem se také se na něm podílejí, souvisí s prostředím, ve kterém žijeme. V této kategorii nalezneme rodinu, masová média, jedinci ve stejném věku v okolí našeho bydliště a také podmínky celé společnosti. Jedním z nejméně podstatným a také nejvýznamnějším faktorem je rodina, kterou můžeme začlenit jako primární skupinu, které je pro děti a mládež tím nejdůležitějším místem, kde mohou vykonávat své volnočasové aktivity.

Tato skupina se také podílí na utváření osobnosti člověka, rozšiřuje mezilidské vztahy, utváří hmotné podmínky, sociální ochranu a dále volný čas také z velké části ovlivňuje velikost rodiny a její úplnost. Jak už je uvedeno výše, tak člověk velice rád tráví volný čas

v okruhu svojí rodiny, která je samozřejmě dána způsobem výchovy a prostředím, ve kterém jedinec vyrůstal.

Velmi důležitý je také zájem rodiny, jelikož jedinec, který tento zájem cítí bude rád volný čas trávit právě v rodinném kruhu, a to dobrovolně bez jakéhokoliv nucení. Rodina, která jedince podporuje, inspiruje, a své členy vede ke smysluplnému trávení volného času, vytváří v nich návyky a postoje, které později uplatní ve své budoucnosti je pro člověka a jeho pozitivní existenci ve společnosti velice důležitá. (Miras, 2014)

Pro děti je velice podstatné, aby trávily společný čas se svou rodinou, jelikož tím rozvíjí svou osobnost, utvrzují mezi sebou citové vazby a tím jejich rodinné pouto sílí. Důležitým faktorem společných aktivit, které vykonáváme ve svém volném čase je kvalitativní a kvantitativní stránka. V období, kdy je člověk v pubertě se mění citové vazby ke členům rodiny, také se velmi často jedinec od rodiny odpoutává a nechce s nimi trávit volný čas a raději tráví čas se skupinou lidí, kteří jsou ve stejném věku.

Skupina s názvem peer group, neboli vrstevnická skupina mládeže a dětí velice významně ovlivňuje volný čas a aktivity s ním spojené. V této skupině se seskupují jedinci stejného věku a se stejnými zájmy. Toto sdružení jim nabízí ochranu, příjemné zázemí, pocit bezpečí, vytváří vztahy mezi jedinci a vede je k socializaci a osvojování si sociálních hodnot. Dle vlivu rozlišujeme skupiny na negativně zaměřené, ve kterých se utváří různé gangy a bandy a na pozitivně zaměřené, ve kterých se jedinci věnují všelijakým hrám, sportům, soutěžím a zábavě. Členové mezi sebou vzájemně komunikují a smyslem těchto vrstevnických skupin je zabránění vzniku sociální izolace. (Hofbauer, 2004)

Adolescent již za sebe nese o hodně větší odpovědnost, než tomu bylo dříve a snaha či úsilí rodičů nebo vychovatelů se v tomto období zúročují. Po tom, co byl jedinec celé mládeži vychováván rodiči nyní přechází do sebevýchovy. Volnočasové a kulturní aktivity se začínají rozvíjet kolem 16. roku a nejaktivnějším obdobím je poté kolem 17 let, kdy má jedinec velké množství volnočasových aktivit a dokáže s nimi volný čas vyplnit. (Sobotková, 2014)

Jedním z dalších faktorů, které ovlivňují volný čas a aktivity s ním spojené je místo bydliště jedince. Jsou rozděleny na městské a venkovské (vesnické). Tyto typy prostředí

velmi ovlivňují jedince, kteří zde žijí, pracují, vzdělávají se a tráví svůj volný čas. Na venkově nemá mládež ani děti moc velké možnosti a nemohou v těchto případech svůj volný čas využívat třeba tak jak by chtěli nebo kde by chtěli.

Velice často se stává, že kvůli tomu, aby mohl jedinec své schopnosti, dovednosti a talent plně rozvíjet, musí například dojíždět daleko do města, což je v mnoha případech nejen finančně ale i časově velmi náročné, nejen pro rodiče, ale také pro menší děti, které jsou z bezpečnostních důvodů velmi málo do města sami pouštěny, tudíž se jim tato příležitost plně se vzdělávat a rozvíjet nedostane.

Riziko výskytu nebezpečnosti se vyskytuje i na vesnici stejně tak jako ve městech a nemůžeme opomenout ani prodej omamných látek, ale samozřejmě vše v menším množství. (Němec, 2003)

Velká výhoda života na vesnici je přístup do přírody, kde je možné se pohybovat prakticky každý den, vše je blízko, nikde není mnoho lidí a je tam klid. Jedinci, kteří žijí na vesnici mají velkou výhodu v možnosti děláním velkého množství volnočasových aktivit, ať už jsou to aktivity pro sebevzdělávání nebo sportovního rázu, a navíc příroda může být pro člověka velkou inspirací. Proto jsou ve školních osnovách začleněny například sportovní kurzy, školy v přírodě, které jsou pro mládež často velmi zábavné, jelikož si odsud odváží různé zážitky, vzpomínky, nové dovednosti či schopnosti a samozřejmě příslušné emoce.

Na vesnicích se vytvářejí různé spolky a organizace, které pracují a dělají například i dobrovolné práce na úkor svých volnočasových aktivit, jsou to například sbory dobrovolných hasičů, myslivci, rybáři nebo různé divadelní či hudební spolky). Velmi zásadní je také postoj obcí a škol, které svým žákům nabízí zájmové kroužky nebo jiné aktivity. Některé aktivity mají v nabídce i farní úřady a v podstatě v každé z vesnic je veřejné hřiště pro děti či kulturní sál, který je využíván pro různé vesnické akce.

Volný čas je z velké části ovlivněn celospolečenskými podmínkami hlavně v oblasti volného času dětí a mladistvých. Velký vliv na volný čas má stát, který ho může buď podporovat nebo ho bojkotovat. (Bláha, 1982)

Masová média a ty nejmodernější nástroje pro komunikaci mezi lidmi velice ovlivňují volnočasové aktivity, jelikož tyto nástroje dlouhodobě na člověka působí a v dnešní době

v podstatě znemožňují trávit volný čas například bez telefonu či televize. Dříve se například četly vázané knihy, dnes si každý najde knihu na internetu bez toho, aniž by musel vyjít z domu. Dnešní děti a mládež jsou velmi závislé na počítačích a telefonech, které jim nahrazují dřívější volnočasové aktivity venku na hřišti s kamarády atd.

Naše společnost se v tomto ohledu velice zdokonalila a nadále vyvíjí tyto komunikační a herní technologie a tím dalším generacím v podstatě znemožňuje zažívat dřívější volnočasové aktivity venku, nebo mimo dosah těchto vymožeností. Média mají v našich životech a ve společnosti mnoho funkcí, například funkci komunikativní, kdy může člověk komunikovat přes telefon s někým kdo je na druhé straně světa, dále funkci informativní, která nám umožňuje se dozvědět co se kde, kdy a jak stalo, a nakonec funkci rekreativní a formativní. Nejedná se jen o informace, ale také o manipulaci s lidmi, která může být kladná, kam patří například peněžitá podpora dětí bez domova, a záporná, kam patří reklamy a bulvár. Velmi časté užívání médií ve volnočasových aktivitách dětí je rizikové, jelikož na tyto technologie může vzniknout závislost, která se těžko odstraňuje, a proto bychom měli jak sobě, tak dětem volný čas uspořádat, tak aby se nestalo, že se právě k této závislosti dopracujeme. (Jiráček, 2015)

Jan Průcha ve své publikaci o výchově uvádí: „*Výchova je záměrné a cílevědomé vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimuluje jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.*“ (Průcha, 2001)

4 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ A VZDĚLÁVÁNÍ JEDINCŮ

V následující kapitole je popsáno celoživotní učení a vzdělávání, jeho pojem, vývoj a historie. V této kapitole autorka také zmiňuje, jak si v dnešní době jedinec vystačí se základním vzděláním a zda má zájem se dále vzdělávat či ne.

Jelikož se znalosti lidí ve společnosti velice rychle mění, bylo tedy velice nutné zaměnit samotnou koncepci pojetí vzdělávání, kdy všechny druhy učení jsou propojeny v jediný celek, ale pouze tak, aby povolovaly různé a časté přesuny mezi aktivní profesí a vzděláváním člověka, a to v jakémkoliv období se rozhodne.

V současné době si člověk většinou nevystačí s tím, co se naučil například na základní škole při svém počátečním vzdělávání, jelikož v současnosti je nepřetržité působení mezi odvětvími vzdělávání, učení, práce a osobního života. Jednou z nejzákladnějších vlastností postmoderního světa je právě celoživotní vzdělávání a učení.

Jelikož se znalosti lidí ve společnosti velice rychle mění, bylo tedy velice nutné zaměnit samotnou koncepci pojetí vzdělávání, kdy všechny druhy učení jsou propojeny v jediný celek, ale pouze tak, aby povolovaly různé a časté přesuny mezi aktivní profesí a vzděláváním člověka, a to v jakémkoliv období se rozhodne.

V současné době si člověk většinou nevystačí s tím, co se naučil například na základní škole při svém počátečním vzdělávání, jelikož v současnosti je nepřetržité působení mezi odvětvími vzdělávání, učení, práce a osobního života. Jednou z nejzákladnějších vlastností postmoderního světa je právě celoživotní vzdělávání a učení. (Průcha, 2012)

Každý jedinec, už od prvopočátku lidské existence musel vždy reagovat, popřípadě vyřešit nějaký problém či změny v jeho životě, a proto myšlenka celoživotního vzdělávání a učení není nová. První zmínky o pedagogickém myšlení můžeme najít v antickém Řecku, kde součástí tohoto myšlení byla filozofie, která hledala dobro, pravdu a krásno. (Beneš, 2014)

Sokrates, Platon a Aristoteles jsou nejvýznamnějšími antickými filozofy, jejich pedagogický odkaz nejvíce ovlivnil dějiny vzdělávání a výchovy. Sokrates viděl člověka jako vnitřně svobodného a myslícího tvora, u něhož zdůrazňoval nutnost analýzy jeho

vlastního rozhodování a jednání, ale také nepřetržité hledání pravdy – „*Vím, že nic nevím*“ a „*Poznej sebe sama*“.

Platon se ve svém známém díle „*Ústava*“ zabýval rozdělením společnosti do tří okruhů:

1) řemeslníci a rolníci 2) strážci a 3) filozofové.

U společenské vrstvy strážců vyzdvihuje jednotnou výchovu jak pro muže, tak pro ženy a u vrstvy filozofů poukazuje na to, jak nutné je se dlouhodobě vzdělávat až do věku 30 let a až teprve po dosažení tohoto věku se mohou přesunout do praxe.

Platon ve svém díle také zmínil jednu myšlenku, která praví, že člověk se musí vychovávat už od samotného dětství. Ve svém dalším významném díle „*Zákony*“, Platon přidává velký význam výchově jedinců všech vrstev od jejich narození až po jejich stáří. Podle Platona poznání spočívá ve světě, který je plný představ, kde vrcholem je idea pravdy a dobra. Na tuto analýzu navázal také J. A. Komenský v jeho velmi známém díle „*Didactica magna*“ v češtině „*Velká didaktika*“ a to slovy: „*Má-li se však člověk stát dobrým člověkem, musí být vzdělaný*“. Platon byl nejproduktivnějším pokračovatelem Sokrata. Posledním z trojice nejvýznamnějších filozofů antického Řecka byl Aristoteles, který zdůrazňoval nutnost výchovy s přírodou a přijatelným výchovným prostředím, ale také poukazyval na důležitost nadání, které by měl učitel u každého jedince rozpoznat, zabývat se jím a rozvíjet ho, jelikož člověk se stává člověkem jak svým vlohami, tak také výchovou. Napsal tři díla, která se zabývají výchovou: „*Politika*“, „*Metafyzika*“ a „*Etika Nikomachova*“. (Vacínová, 2009)

Beneš ve své publikaci uvádí, že v tomto období vznikají „*dva modely pedagogické práce*“, které v andragogice a pedagogice objevujeme v různých modifikacích i dnes. Jeho první ze dvou modelů poukazuje na skutečnost, že člověk se může stát lepším pouze vlastním přičiněním, ne s pomocí druhé osoby a tím dochází k utváření sebe sama (jde o ideu Sokrata, Platona, humanismu a dnes alternativní pedagogiky). Aby člověk dokázal obstát ve společnosti (sofisté, francouzská a anglická pedagogika), byl na aktivním výchovném přístupu založen druhý model. (Beneš, 2014)

Velice podstatným představitelem moderní pedagogiky byl J. A. Komenský, který ve snaze učinit osoby a celou společnost lepší a šťastnější zasvětil na tohle téma své dílo. Vzdělání je klíčem k řádnému jednání a tím k nápravě společnosti.

Tento pojem celoživotního učení, bychom mohli definovat z mnoha pohledů a jako výsledek celého postupu je velická ochota lidí učit se novým věcem. Lidé chtějí čím dál tím více získávat vyšší kvalifikace a kompetence, hlavně tedy z většiny kvůli práci, ale někteří jedinci v současné společnosti se chtějí jen a pouze dále vzdělávat. Významným způsobem učení přispívá ke kvalitnějšímu životu člověka. Dle odborných pojmů je učení proces, při kterém získáváme další vědomosti nad rámec povinné školní docházky: Učením se rozvíjí se paměť, dovednosti, znalosti, porozumění, ale také například hodnoty a moudrost. Učení člověka formuje po celý jeho život.

Už J. A. Komenský formuloval koncepci celoživotního učení ve Vševýchově, která byla na svou dobu velice moderní a má nadčasové pojetí: *„První, čeho si přejeme, jest, aby tak plně a k plnému lidství mohl být vzdělán ne nějaký jeden člověk neb několik jich nebo mnoho, nýbrž všichni lidé vespolek i každý zvlášť, mladí i starí, bohatí i chudí, urození i neurození, mužové i ženy, zkrátka každý, komu se dostalo údělem narodit se člověkem, aby konečně bylo jednou celé lidské pokolení učiněno vzdělaným po všech věkových stupních, stavech, pohlavích i národech“* (Komenský, 1948)

Potřeba se celoživotně vzdělávat a učit, velice úzce souvisí s ekonomickými a společenskými podmínkami, které se neustále mění a tím tak ovlivňují život každého člověka ve společnosti. Existuje hodně faktorů, které mění požadavky na vzdělanost dospělého obyvatelstva, například demografický vývoj, globalizace, komunikační a informační technologie, nezaměstnanost atd. (Bakešová, 2003)

Podle Palána chápeme celoživotní učení jako celoživotní proces. Základní charakteristikou horizontálního celoživotního učení je, aby byla zajištěna možnost učení a přístupnost ke vzdělávání všem jedincům po celý jejich život, bez ohledu na rasu, věk, či sociální úroveň. Celoživotní učení má také polohu vertikální, kde její základní charakteristikou je zajistit možnost se učit a vzdělávat, dále nabídka a zpřístupnění vzdělávání až na úroveň možností každé osoby. Jde tedy o rozvíjení kvalifikační přípravy a vzdělávání po celý život člověka. Podle Palána chápeme celoživotní učení jako

celoživotní proces. Základní charakteristikou horizontálního celoživotního učení je, aby byla zajištěna možnost učení a přístupnost ke vzdělávání všem jedincům po celý jejich život, bez ohledu na rasu, věk, či sociální úroveň. Celoživotní učení má také polohu vertikální, kde její základní charakteristikou je zajistit možnost se učit a vzdělávat, dále nabídka a zpřístupnění vzdělávání až na úroveň možností každé osoby. Jde tedy o rozvíjení kvalifikační přípravy a vzdělávání po celý život člověka. (Palán, 2002)

Rabušicová uvádí, že „*celoživotní učení vychází z představy, že člověk dokáže řídit své učení a bude sám aktivně vyhledávat učební příležitosti po celý život. Klade důraz 10 na svobodu, flexibilitu a plánování osobního rozvoje, který povede k naplnění individuálně vnímané kvality života (splnění vlastních snů, osobní satisfakce)*“ (Rabušicová, 2008)

Koncepční změnu pojetí vzdělávání znázorňuje celoživotní učení, jeho organizační principy, kdy všechny možnosti učení nejen v obvyklých zařízeních v rámci vzdělávacího systému, ale i mimo něj a jsou brány jako propojený celek. Nutné základy pro celoživotní vzdělávání a učení tvoří formalizovaný vzdělávací systém. Celoživotní učení člověku umožňuje vzdělávat se, v podstatě v čemkoliv chce, také v různých stádiích jeho rozvoje, která je v souladu s jeho potřebami a zájmy. Celoživotní učení, je proces učení všeho druhu, které chápeme jako nepřerušené a kontinuální. Pojem celoživotního učení lidé velice často zaměňují s pojmem celoživotního vzdělávání z důvodu toho, že je jim nejasný rozdíl mezi těmito pojmy. Celoživotní učení, se řadí k poznávacím funkcím, kam patří například lidská psychika, ale zahrnují také paměť, koncentraci, pozornost, řečové funkce a rychlost myšlení. Oproti tomu pojem vzdělávání je širší a zahrnuje vyučování, hodnocení, organizaci, ale také dále řízení vzdělávacích procesů, tudíž se spíše jedná o vzdělávací systém komplexní. Celoživotní vzdělávání a učení je proces, při kterém získáváme určité znalosti, dovednosti, kompetence a kvalifikace, které můžeme v životě získat různými způsoby, a to například formálním učením, které se odehrává zejména ve školách a jeho prostřednictvím lze získat oficiální potvrzení, například výuční list, maturitu či vysokoškolský diplom. Ve formálním vzdělávání je přesně definováno, co se učí, proč se to učí a jak se to učí. Dále sem patří neformální učení, které poskytují sportovní kluby, zaměstnavatelé, umělecké školy, knihovny atd., proto neformální vzdělávání často vede k jiným dovednostem než vzdělávání formální. Aby měly výsledky neformálního vzdělávání stejnou váhu, musí se nechat uznat příslušným orgánem nebo institucí. Jako

poslední sem patří informální učení, které je většinou neplánované a spontánní a probíhá při každodenních běžných činnostech, které člověk vykonává, ať už v práci, doma, či ve volném čase. Informální učení zahrnuje také sebevzdělávání. Naše populace by měla akceptovat všechny tři zmíněné způsoby učení na stejné úrovni. (Plamínek, 2010)

4.1 POJEM CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ

Tento pojem je chápán jako celoživotní proces a začíná v rodinách určitou předškolní výchovou, poté pokračuje uspořádanou výchovou ve školách od mateřských školek po doktorské studium na vysokých školách a často pokračuje i na další zájmové vzdělávací instituce.

Největším důvodem pro pokračování v zájmovém vzdělávání je myšlenka určité pomoci v celosvětových problémech jako je například nezaměstnanost, bída, hlad, ngramotnost, ale také rozdíly mezi chudými a bohatými jedinci. Zejména dospělý člověk, který chce pokračovat v nějakém zájmovém vzdělávání musí mít motivaci a je si vědom dalšího učení a vzdělávání. (Bočková, 2000)

Pojem „celoživotní“ učení poukazuje na určitou časovou osu. Učení po celou délku života je buď periodické nebo nepřetržité a patří sem hlavně formální a neformální učení. Byl také vytvořen úplně nový termín a to „všeživotní“ učení a tento pojem poukazuje na formální, neformální a informální učení kde se tyto formy navzájem podmiňují, ale zároveň též vylučují. Jakákoliv prospěšná a zábavná forma učení může probíhat ať už v rodinném kruhu, ve volném čase, v celkovém životě či v každodenním pracovním životě jedince. Musíme si uvědomit, že „všeživotní“ učení poukazuje na nějaké role a činnosti, které v určitém intervalu a prostoru mohou přecházet jedna ve druhou, jako například „učení“ a „učení se“. (Bočková, 2000)

Zásadním faktorem úspěchu v dnešní pokročilé společnosti je právě celoživotní vzdělávání, jelikož podporuje například nezaměstnanost, navyšuje soudržnost v mezilidských vztazích, dále funguje jako součást lepšího ekonomického rozvoje a také se z velké části podílí na demokratizaci. Smysl celoživotního vzdělávání poukazuje také na odlišnosti. První odlišností je aktivní občanství, které obnáší hlavně zapojení se do všech

druhů společnosti ale také do ekonomického života. Dále sem patří aspekt ekonomický, který se týká schopnosti pracovat a mezinárodní konkurence. Je zde ale velice důležitá otázka, která zjišťuje, jak moc jsou dospělí jedinci i dlouho po absolvování formálních vzdělávacích institucí připraveni dále zájmově vzdělávat v dalších fázích svého života. Celoživotní učení můžeme rozdělit do dvou základních fází, které se označují jako počáteční a další vzdělávání.

Do počátečního vzdělávání patří:

- povinná školní docházka na základních školách čili základní vzdělání (primární stupeň a nižší sekundární stupeň).
- vyšší sekundární úroveň, kam patří například střední školy, které jsou považovány také za přípravnou fázi pro další vzdělávání nebo si zde jedinec doplňuje odborné vzdělávání.
- odborné vzdělávání na vysokých školách, kde primárním cílem je příprava jedince na získání dobrého pracovního místa a získání kvalifikace či diplomu. (Mirowsky, 2017)

Terciární vzdělávání po maturitní zkoušce zahrnuje široké spektrum vzdělávací nabídky, například vzdělávání specializované, odborné, umělecké a další. Většinou se jedná o vzdělávání, které můžeme rozdělit:

- to, co bývá vždy realizováno na vysokých školách
- vzdělávání nevysokoškolské, které probíhá na vyšších odborných nebo na některých uměleckých školách

Jediné povinné školní vzdělávání v mladém věku je pro člověka základní škola a poté může přejít na trh práce, začít pracovat a být tak začleněn mezi ekonomicky aktivní obyvatele. Když jedinec absolvuje určitý stupeň vzdělávání, může se poté věnovat zájmovému vzdělávání, které zahrnuje:

- odborné vzdělávání, slouží k rozšíření určitých kompetencí, které jsou potřebné v jeho pracovním životě
- profesní vzdělávání, ve kterém člověk nabývá další vědomosti, dovednosti a kompetence, které jsou velmi důležité a nepostradatelné pro vykonávání určitého povolání nebo zaměstnání

- občanské vzdělávání, které formuje předpoklady pro zlepšování života člověka jako člena normální či politické společnosti, ve které se poté může aktivně účastnit
- zájmové vzdělávání vytváří osobnost jedince dle jeho individuálních koníčků a také mu umožňuje seberealizaci v jeho volnočasových aktivitách (Dewey, 2012)

Do celoživotního vzdělávání a učení patří:

- **Formální vzdělávání (učení)**

„Formální učení/ vzdělávání je podle definice CEDEFOP (2008) vymezováno jako učení, které je realizováno v organizovaném a strukturovaném prostředí (tj. ve vzdělávacích a výcvikových institucích) a je explicitně plánováno jakožto proces učení (v termínech cílů, času a obsahu).

Formální učení je intencionální (záměrné) z hlediska učící se osoby a typicky vede k získání uznávaných certifikací, diplomů a kvalifikací. Formální vzdělávání dospělých se může uskutečňovat ve všech úrovních formálního vzdělávacího systému. Typicky zahrnuje osoby ve věku od pěti až šesti let do dvaceti až pětadvaceti let“ (Průcha, 2012)

Jednoduchá charakteristika pro formální učení je, že probíhá vždy ve vzdělávacích institucích a jeho absolvováním člověk může získat uznávaný diplom, certifikát a kvalifikaci. (Langer, 2016)

- **Neformální vzdělávání (učení)**

Charakteristika pojmu neformálního vzdělávání vychází z různých interpretací, které mají více či méně stejných znaků. Specifikace, která je sepsána v andragogickém slovníku uvádí, že neformální vzdělávání/učení *„zahrnuje jakékoliv organizované vzdělávací aktivity probíhající mimo formální vzdělávání. Realizuje se formou kurzů, seminářů, školení apod., zpravidla v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucí, neziskových organizací, ale i v klasických školách. Neformální vzdělávání, které nevede k získání uceleného stupně vzdělávání, zahrnuje například kurzy cizích jazyků, počítačové*

kurzy, rekvalifikační kurzy, kurzy autoškol, volnočasové aktivity, ale také krátkodobá školení a přednášky (legislativní změny, povinná školení zaměstnanců atd.).

„Nutnou podmínkou realizace neformálního vzdělávání je vedení vzdělávací akce odborníkem (lektorem, trenérem, tutorem atd.) Neformálnímu vzdělávání se přisuzuje velká důležitost jako způsobu naplňování celoživotního vzdělávání.“ (Průcha, 2012)

Další charakteristika pojmu neformální vzdělávání/učení a této učební činnosti uvádí, že se jedná o typ učení, které neprobíhá v rámci vzdělávacího systému, a proto nemusí vést ve své podstatě k dosažení získání diplomu, certifikátu či kvalifikace. Neformální učení je také organizováno v kruhu organizací či služeb, které byly založeny, aby účelně doplnily formální systémy. Mezi ně můžeme zařadit například různé sportovní kroužky, dále výtvarné a hudební kroužky, ale také domácí doučování ke zkouškám či testům. Cílem neformálního vzdělávání/učení hlavně poznávání a následná dovednost řešit problémy a potřeby jedinců, nikoliv kvalifikace nebo dosažení určitého diplomu jako u vzdělávání typu formálního. (Langer, 2016)

- Informální učení

Nejpřípadnější charakteristiku informálního učení, která zní „informální učení je přirozeným doprovodným znakem každodenního života. Probíhá především nezáměrně (bezděčně) a tedy i neuvědoměle“ uvádí ve své publikaci Beneš. (Beneš, 2014)

Ke srovnání charakteristik, zde uvedu definici z andragogického slovníku z roku 2012, kde je informální učení specifikováno jako *„proces získávání vědomostí, osvojování si dovedností, postojů a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, rodině a ve volném čase (ze sociálního prostředí a z osobních kontaktů). Zahrnuje rovněž sebevzdělávání, byť si učící se jedinec většinou nemá možnost ověřit nabyté znalosti. Na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání je informální učení neorganizované, zpravidla nesystematické a institucionálně nekoordinované. Dochází k němu spontánně, nemá charakter záměrného učení. Má však v rozvoji člověka vysokou důležitost, neboť jednotlivci se informálně učí od raného dětství v průběhu celého života, například ve formě mezigeneračního učení“ (Průcha, 2012)*

Zádrhel v tomto typu učení objevíme při případném zjišťování naučených znalostí či dovedností jedinců, ale i tak je informální učení důležitou a také nedílnou součástí našeho celoživotního vzdělávání/učení, jelikož se jedná o v podstatě každodenní učení v životě lidí. Ve své publikaci *Kapitoly z Andragogiky 1* z roku 2006, Bednaříková podotkla, že je v současné době snaha o oficiální uznávání informálního i neformálního vzdělávání, protože v životě jedince hrají velkou roli a mají své opodstatnění. Zároveň také ve své knize uvádí „že je mnohem důležitější, co člověk umí, zná a dovede, jak to využívá ve svém životě a v práci, než to jakou cestou tyto kompetence získal“ (Bednaříková, 2006)

V jedné z novějších vydání knihy z roku 2009 si můžeme všimnout velkého pokroku ve vnímání a uznávání informálního učení jakožto důležitého prvku celoživotního vzdělávání. V této publikaci se uvádí, že informativní učení má pro jedince velice zásadní přínos ve smyslu celkového rozvoje osobnosti a na základě kvalifikovaných odhadů zastává až 75 % celkového učení jednotlivých jedinců. (Šerák, 2009)

4.2 VÝVOJ A HISTORIE CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ

Více než 200 let historie už má celoživotní vzdělávání za sebou a jeho myšlenku ve své publikaci zmínila Ann Margaret Doyle: „Musíme dohlédnout na to, aby vzdělávání neopustilo jedince v okamžiku, kdy opouští školu, musí jej obklopovat v každém věku, všude tam, kde je potřebné a možné se učit.“ (Doyle, 2018)

Jak se společnost postupem času rozvíjela, tak se začaly proměňovat důvody, proč by se vlastně měl člověk dobrovolně a neustále vzdělávat a měnila se také očekávání, která člověk a celá společnost do celoživotního učení vkládali. Koncepce celoživotního učení, které byly doposud vytvořeny sledují různé cíle, do kterých patří například vzdělávací politika, ale také celkové změny v sociálním a ekonomickém odvětví. (Šerák, 2012)

Koncept „periodického vzdělávání“ byl veden tak, aby prolomil snahu počátečního vzdělávání, které se stále prodlužovalo, bylo nákladné a neefektivní. Tento pojem „periodického vzdělávání“ byl charakterizován takto: „*Periodické vzdělávání je komplexní vzdělávací strategie pro veškeré vzdělávání navazující na povinné, respektive základní vzdělávání, přičemž jeho základním rysem je rozložení vzdělávání do celého času života*

jednotlivce periodickým způsobem, to je tak, že se střídá s jinými formami aktivního života, především s prací, ale též s volným časem a důchodem.“ (Zormanová, 2017)

V této době byl o zájmové vzdělávání velmi malý zájem, ale i přesto někteří zaměstnavatelé o tento způsob zlepšování či doplňování profesní kvalifikace zaměstnance zájem jevíli. Tento způsob vzdělávání jedince a celá jeho organizace souvisí se státním financováním celého tohoto systému a v celoživotním učení tu roli, respektive základní úlohu hrají školské instituce, kde se mohla populace vzdělávat a vše bylo hrazeno z veřejných zdrojů. Zde byla pro člověka stejně jako dnes možnost v průběhu celého jeho života přecházet mezi zaměstnáním a školním vzděláváním a tím docházelo k prodlužování právě školního vzdělávání na začátku života. V zemích pokročilejších, než byla Česká republika, bylo celoživotní učení a jeho zásady přijímány spíše ve sféře politické, ale nikdy však nebyly hlouběji převedeny a zrealizovány a když, tak ve velmi zjednodušené verzi. Základy celoživotního vzdělávání, které sahají do 90. let minulého století jsou využívány i v současnosti, avšak rozvíjí se ve zcela rozdílném ekonomickém a politickém prostředí než v 70. letech, jelikož upřednostňují cíle spojené s celoživotním učáním, které jsou reálnější, a hlavně se zaměřují na rozvoj osobnosti jedince, zejména ve spojení s dobrým a výkonným fungováním ekonomického odvětví. S tímto ale také souvisí problematika odborného vzdělávání a příprava k uplatnění se v zaměstnání, a i když ty nejzásadnější myšlenky ze 70. let se nemění, tak se velmi mění chápání jejich společenských funkcí. Každý člověk si díky celoživotnímu vzdělávání a učení zdokonaluje své schopnosti a dovednosti. Celoživotní učení také přispívá k dobrému uplatnění na trhu práce, patří sem také motivace k dalšímu zájmovému vzdělávání, ale je tu i možnost nalezení vlastní identity a své místo ve společnosti. (Skalková, 2007)

5 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

V poslední kapitole teoretické části této diplomové práce se autorka zabývá vzděláváním dospělých tím, jak člověk rozvíjí své schopnosti, jak to dělá, jak si dokáže zapamatovat určité věci a nakonec jak je možné člověka vzdělávat. V podkapitolách je zde zmíněno něco málo o vzdělavatelnosti, učení a zájmovém vzdělávání dospělých.

Vzdělávání dospělých je velice fascinující a je zprostředkované velice systematicky a cílevědomě. Patří sem osvojování, upevňování schopností, znalostí, dovedností, návyků, ale též společenské chování a jednání jedinců, kteří již zakončili veškeré studium a přesunuli se na trh práce. Na vzdělávání dospělých je nejvíce fascinující proces vstřebávání a nasávání informací, kdy při nasávání informací člověk vlastně to, co slyší nebo čte zároveň nevstřebává. Ve chvíli, kdy se člověk vše naučí nazpaměť a poté si to čte nebo se danou látku učí, tak až v této chvíli probíhá vstřebávání, uvědomování a někdy i konečné pochopení dané látky. Velice výstižnou charakteristiku vzdělávání dospělých ve své publikaci uvádí Palán: *„Vzdělávání dospělých je obecný pojem pro vzdělávání dospělé populace a zahrnuje veškeré vzdělávací aktivity, realizované jako řádné školské vzdělávání dospělých (získání stupně vzdělání) nebo jako další vzdělávání a vzdělávání seniorů. Proces cílevědomého a systematického zprostředkování, osvojování a upevňování schopností, znalostí, dovedností, návyků, hodnotových postojů i společenských forem jednání a chování osob, jež ukončily školní vzdělání a přípravu na povolání a vstoupily na trh práce.“* (Palán, 1997)

Věra Bočková pojem vzdělávání dospělých ve své knize definuje takto: *„komplexní systém institucionálně organizovaných individuálních vzdělávacích aktivit, které nahrazují, doplňují nebo jinak obohacují dosud získané vzdělání dospělých osob, které si záměrně rozvíjí vědomosti, dovednosti, postoje, zájmy a jiné osobní a sociální kvality, jež jsou potřebné pro plnohodnotnou práci i mimopracovní život“.* (Bočková, 2000)

Tento proces vzdělávání dospělých, rozšiřuje, doplňuje či mění počáteční vzdělávání dospělých lidí, které dobrovolně nebo záměrně obohacují své znalosti, dovednosti, zájmy nebo jiné své kvality ať už osobní či sociální, které jsou nutné pro výborné pracovní výsledky, pro plnohodnotnou práci, ale také pro plnění životních a společenských rolí. Podle Palána je vzdělávání proces *„uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a*

aktivního utváření a osvojování soustavy vědeckých a technických vědomostí, intelektuálních a praktických dovedností a lidských zkušeností, utváření morálních rysů a osobitých zájmů a postojů“ (Palán, 2003)

Statistiky ve vzdělávání dospělých v České republice jsou takové, že zájmového vzdělávání se účastní 5,8 až 10,8 % populace. Největší procentuální hodnoty má Dánsko, kde se zájmového vzdělávání účastní 80% populace, což je oproti České republice neuvěřitelné. Do vzdělávání se započítávají formální kurzy, dále neformální vzdělávání a informální vzdělávání. V České republice skoro 40 % dospělých se nevěnuje ničemu z toho a neučí se záměrně, aby z toho konkrétní jedinec něco měl. Současná společnost se spíše věnuje e-learningu a věnují se spíše internetovým kurzům, jelikož v České republice není vůbec žádný systém zájmového vzdělávání a neexistuje například jedna daná instituce, která by nabízela všechny možné kurzy. Lidé, kteří nestudují vysokou školu a věnují se práci, tak se z velké většiny zájmovému vzdělávání nevěnují, jelikož to nepotřebují, zaměstnavatel to nezaplatí, překrývá se to s pracovní dobou, není čas kvůli rodinnému životu, návrat do školy je nemyslitelný, je to finančně náročné a nemůžou si to dovolit, nebo také, že proto nemají předpoklady. Dlouhodobé vzdělávání prokazatelně podporuje duševní zdraví a je to nejlepší prevence proti stařecké demenci. Dále lidé, kteří se vzdělávají a rozvíjejí mají větší potřebu se angažovat a chtějí v tomto směru ovlivňovat i jedince ve svém okolí a mají větší kontrolu nad svým životem. Vzdělávání funguje pouze za určitých předpokladů, a to pouze tehdy, kdy nám někdo nabídne aktivitu, která nás baví, zajímá a absolutně nás pohltí. Druhá podmínka fungujícího vzdělávání, je také lektor či učitel, který nás musí zaujmout například svým výkladem, vzhledem, hlasem či jiným faktorem. Důvody proč v České republice nefunguje funkce zájmového vzdělávání, jsou velice zajímavé, například sem patří trauma z vlastní vzdělávací historie. Spousta lidí okolo má blok a řekne, že už žádný zájmový kurz nenavštíví, proto se lidem nabízí „zážitek“, který se neprezentuje přímo jako vzdělávání kvůli tomu, že se člověku při této představě vždy ve velké většině vybaví nudná škola, a to zmiňované zájmové kurzy nechtějí. Zájmové instituce by měly respektovat styly učení, do kterých patří například zrakový, sluchově mluvní, hmatový a pohybový, slovně pojmový a logický. Přes 80% českého vzdělávání probíhá učebním stylem verbálním přičemž s posledních výzkumů pedagogické psychologie vyplynulo, že pokud člověk něco jen slyší, nebo si to jen přečte, tak si z toho zapamatuje pouhých 10% - 20%. Tehdy, kdy se člověk do toho zcela ponoří, prožije si to,

zažije si to, u toho si něco čte či poslechne, tak si dokáže zapamatovat 80 % – 90 % z toho co jedinci někdo říká. (CZSO, 2018)

„Vzdělávání a knihovnictví jsou dva neoddělitelné koncepty, oba jsou zásadně a synchronně propojené a existují vedle sebe. Jedno od druhého nelze oddělit a jedno bez druhého nemůže existovat.“ (Kolář, 1997)

5.1 VZDĚLAVATELNOST A UČENÍ DOSPĚLÝCH

Po samotném pojmu vzdělávání dospělých, by bylo dobré zmínit také vzdělavatelnost dospělých jedinců. *„Je to dispozice dospělého zapojit se aktivně do vzdělávacího procesu.“* (Veteška, 2008)

Po různých průzkumných šetřeních se došlo k názoru, že se vzdělavatelnost v průběhu života pouze modifikuje a přesouvá paměťové možnosti z mechanické na logickou schopnost. Rychlost se tedy nahrazuje v přesnost a jistotu, ale s věkem se vůbec neztrácí. (Veteška, 2008)

„Učení prostupuje celý náš život. Proces učení se samozřejmě nevztahuje pouze na školní docházku. Podílí se i na emocionálním vývoji, sociálních interakcích, na vývoji celé osobnosti. Učíme se nejen číst, psát a počítat, ale i mluvit, chodit, plavat, vázat uzly, čistit si uši. Učíme se, čeho se máme bát, co mít rádi, jak být zdvořilí apod.“ (Černý, 2016)

Učení člověka, lze zařadit ke schopnostem a dovednostem, které umožňují existenci a zároveň přizpůsobování jedinců ve společnosti. Výsledkem učení dospělých lidí většinou bývá trvalá změna v chování. Nejčastěji je samotný pojem učení spojován hlavně se školským systémem, ale jedinci se mohou učit i mimo jakékoliv školské zařízení. (Kolář, 2009)

PRAKTICKÁ ČÁST

1 EMPIRICKÝ VÝZKUM

1.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ

Praktická část je zaměřena na názor lidí na zájmové vzdělávání dospělých. Cílem této diplomové práce je podat ucelený pohled na problematiku zájmového vzdělávání. Cílem výzkumu je zjistit, jak lidé zájmové vzdělávání vnímají, zda se s ním setkali, či se mu věnují, ale také jaké jsou současné trendy v Praze v této oblasti.

1.2 OTÁZKY A HYPOTÉZY

Součástí zkoumání daných trendů zájmového vzdělávání je nutné stanovení výzkumných otázek a hypotéz, které budou následně vyhodnoceny. Hypotézy jsou zvoleny tak, aby následné vyhodnocení výsledků mohlo být jednoznačně potvrzeno či vyvráceno.

Výzkumná otázka:

- Jakou mají lidé znalost a osobní zkušenost, pokud jde o celoživotní zájmové vzdělávání dospělých?

Hypotézy ze stanovených výzkumných otázek jsou následující:

- **Hypotéza č. 1:** Více než 50 % lidí se s termínem zájmového vzdělávání setkalo.
- **Hypotéza č. 2:** Méně než 35 % lidí nemá s nabídkou zájmového vzdělávání žádnou zkušenost.
- **Hypotéza č. 3:** Více než 70 % lidí považuje za hlavní zdroj informací o zájmovém vzdělávání internet.
- **Hypotéza č. 4:** Více než 60 % lidí preferuje v oblasti zájmového vzdělávání cizí jazyk.

Na základě vyhodnocení dotazníků budou hypotézy potvrzeny nebo vyvráceny.

1.3 VÝZKUMNÝ VZOREK

Vzorkem populace byla účast všech věkových kategorií. Výzkumného šetření se zúčastnilo 125 lidí, přičemž 55 % dotazovaných bylo ve věku 18-25 let. Dále 26 % dotazovaných bylo ve věku 26-35 let. Poté 7 % respondentů bylo ve věku 36-45 let, dále necelých 10 % lidí bylo ve věku 46-60 let a nakonec necelé 3 % dotazovaných bylo ve věku 61 a více let. Dotazník vyplňovali muži i ženy a poměr byl hodně nesouměrný a to 72 % žen a 28 % mužů.

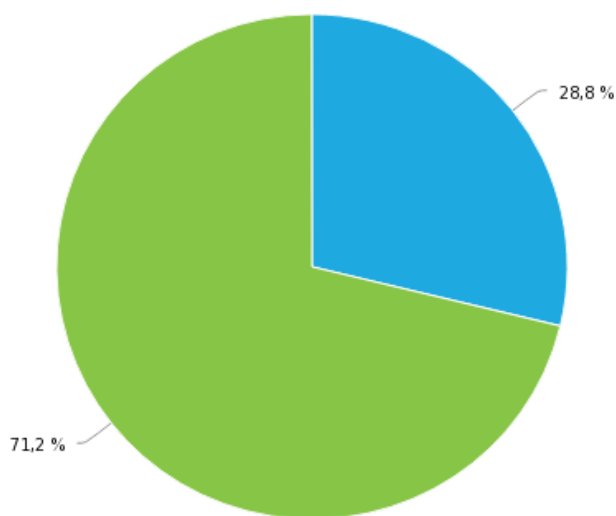
Dotazník byl vložen na stránku www.surveo.com.

2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Otázka č. 1: Jste?

Graf 1: Jste muž či žena

Jste muž či žena – „Jste?“

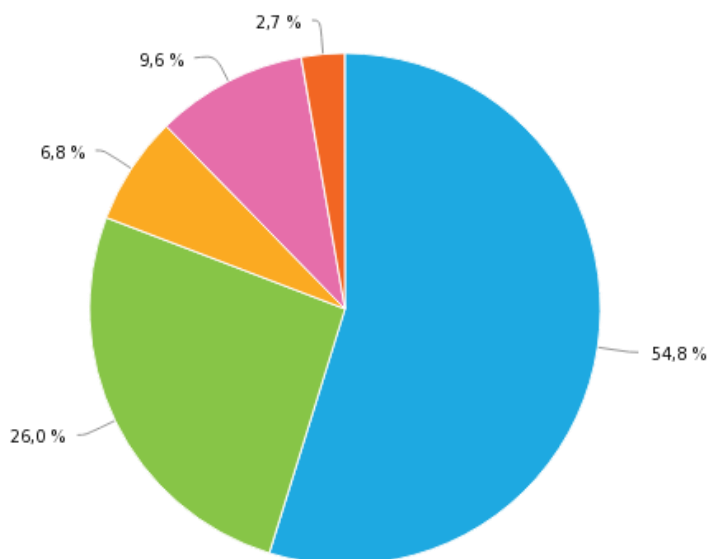
Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

Otázka č. 1 zkoumala pohlaví respondentů, kteří dotazník vyplňovali. Na tomto grafu můžeme vidět že poměr žen a mužů vyšel velmi rozdílně, jelikož žen bylo přesně 71 % a mužů pouze 29 %. Jsem ráda, že se zapojili také muži, protože toto téma může vidět at' už jedno či druhé pohlaví jinak. Jsou to totiž většinou ženy, které jsou ochotné dále studovat nebo se vzdělávat i když mají rodinu, děti a věnují veškerý čas jim, jelikož muži bývají lenivý a většinou jim stačí to co mají. Najdou se ale mezi muži i výjimky, které se dalšímu vzdělávání, zvyšování kompetencí věnují s velkým zájmem a motivací. U mladistvých se to může samozřejmě lišit, protože dnešní generace si vystačí s internetem, cizojazyčnými filmy, knihami nebo sociálními sítěmi. Zastoupení mužů a žen je v tomto grafu velmi nerovnoměrné.

Otázka č. 2: Věk?

Graf 2: Věk dotazovaných

Věk dotazovaných – „Věk?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

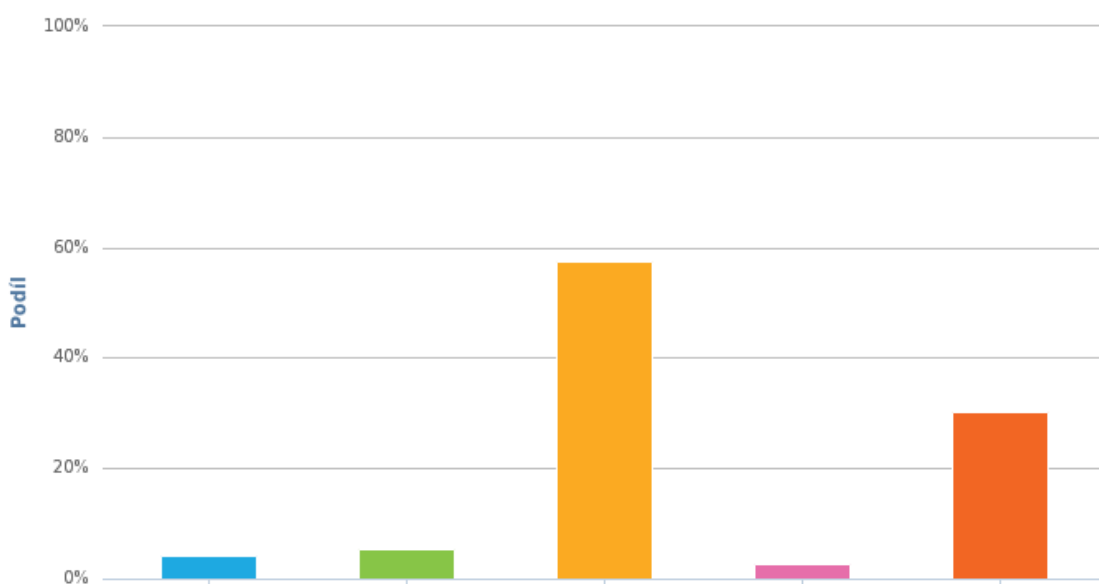
Na tomto grafu je velice zřetelná převaha dotazovaných ve věku mezi 18-25 lety a to necelých 55 %. Tato generace je nejvíce motivována k dalšímu zájmovému vzdělávání, jelikož nejsou ještě v pracovním procesu a status studenta je pro ně velice výhodný. Tato generace je většinou čerstvě po škole, a právě těmto lidem se většinou do práce moc nechce, takže si vybírají z nabídky zájmového vzdělávání nebo z jiných možností být dále součástí studentského života. Dále s celými 26 % tu je věková kategorie mezi 26-35 lety. Tato věková kategorie začíná na hranici 26 let, kdy člověk většinou dokončuje vysokou školu a chystá se do plného pracovního procesu. Tito lidé ale mají většinou stále motivaci se nějak zájmově vzdělávat, rozšiřovat své obzory nebo si zvyšovat kvalifikaci, jelikož jsou stále relativně mladí a většinou bez závazků, takže jejich volný čas mohou využít právě k těmto zájmovým aktivitám, což ale lidé v této době moc nedělají, jelikož

jsou líní a nechce se jim chodit stále někam do škol nebo institucí zájmového vzdělávání. S daleko menším procentem 10 % skončila věková kategorie mezi 46-60 lety, kdy už jsou lidé v plném pracovním procesu a jsou rádi, že svůj volný čas věnují odpočinku a relaxu například doma u televize. Velmi malé procento respondentů, kteří dotazník vyplňovali se pohybovalo okolo necelých 3 % a to byli lidé ve věku 61 a více let, kteří o zájmové vzdělávání nejeví moc velký zájem, jelikož velice málo důchodců navštěvuje například školu třetího věku, která nabízí starším lidem vlastně takové udržování a obnovu vědomostí.

Otázka č. 3: Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Graf 3: nejvyšší dosažené vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání – „Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

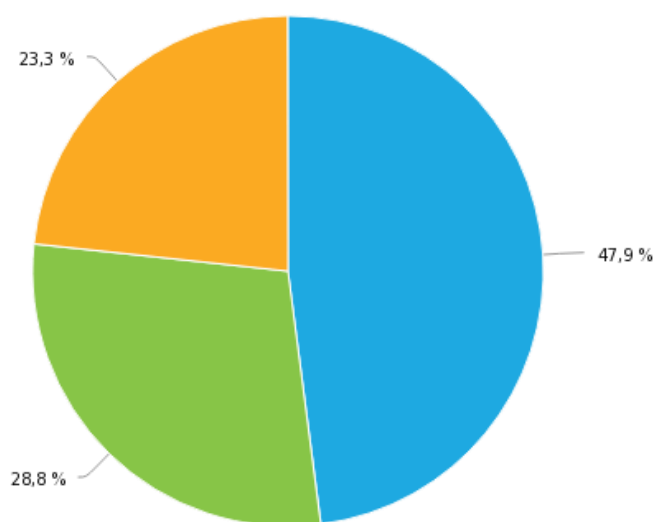
U této otázky nejvíce dotazovaných a to 58 % odpovědělo, že mají středoškolské vzdělání dokončené maturitou. Dále 30 % lidí má dokončené vysokoškolské vzdělání. Poté 6 % lidí je pouze vyučeno, 3 % má vyšší odborné vzdělání a nakonec 4 % respondentů má jen základní vzdělání. Z tohoto grafu je zřejmé, že lidem stále záleží na

tom, mít alespoň maturitu a polovina z nich jde poté i na vysokou školu, což je v této době také překvapivé, jelikož hodně studentů se po maturitě často chystá hned do práce.

Otázka č. 4: Setkal/a jste se s termínem zájmového vzdělávání dospělých?

Graf 4: Znají lidé termín zájmového vzdělávání

Znají lidé termín zájmového vzdělávání – „Setkal/a jste se s termínem zájmového vzdělávání?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

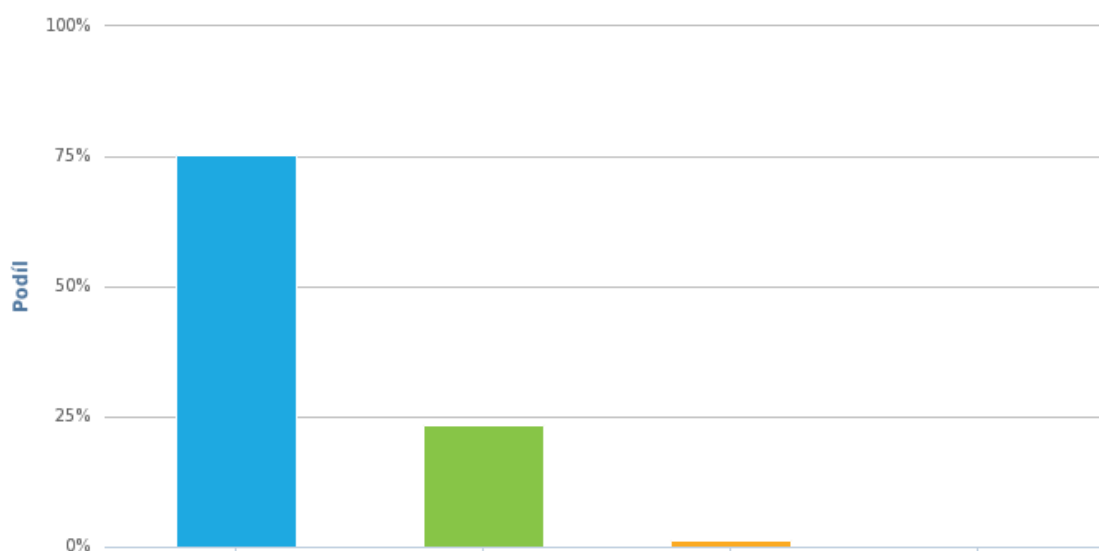
Otázka č. 4 zkoumala, zda se dotazovaní někdy setkali s termínem zájmového vzdělávání dospělých. Necelých 48 % se s tímto termínem už někdy setkalo, což je dobré, jelikož to znamená, že nabídka zájmového vzdělávání je aspoň nějakým způsobem viditelná. Dále 29 % dotazovaných odpovědělo, že se s tímto termínem nikdy nesetkali. V této době plné chytrých telefonů, možnosti přístupu na internet je zajímavé, že se někdo s tímto termínem nikdy nesetkal. Nejspíše na internetu netráví čas a ve svém okolí nemá

nikoho kdo by tento termín zmínil. Nakonec zde bylo 23 % dotazovaných, kteří nevěděli nebo si nepamatují, že by se s termínem zájmového vzdělávání dospělých někdy setkali.

Otázka č. 5: Co si představujete pod pojmem zájmového vzdělávání dospělých?

Graf 5: Co si lidé představují pod pojmem zájmového vzdělávání

Co si lidé představují pod pojmem zájmového vzdělávání – „Co si představujete pod pojmem zájmového vzdělávání dospělých?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

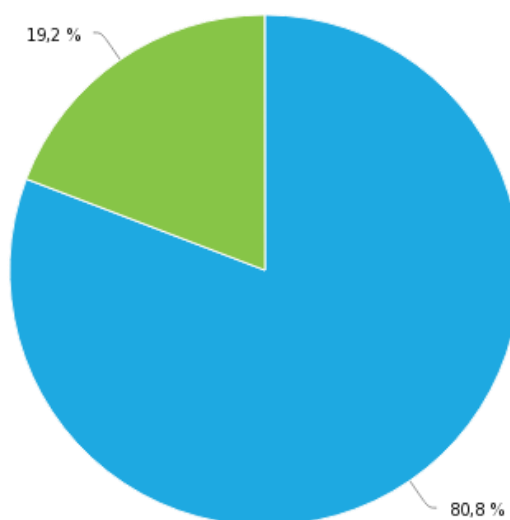
Tato otázka zkoumala, co si lidé představují pod pojmem zájmového vzdělávání dospělých. Nejvíce respondentů a to 75 % odpovědělo, že si pod tímto pojmem představují volnočasovou aktivitu, která vede k rozšiřování vědomostního obzoru člověka. Většina lidí, se totiž zájmovému vzdělávání věnuje právě ve volném čase, což je velice úctyhodné, jelikož obětovat svůj volný čas se chce dnes málokomu. Jako druhou odpověď s o poznání menším procentem a to 23 % dotazovaní zvolily možnost zvyšování kvalifikace. V tomto případě si lidé většinou zvyšují svou kvalifikaci v rámci práce,

jelikož zaměstnanec jim na to poskytne finance a oni poté mohou dostat například lepší místo za lepší finanční ohodnocení. Nakonec pouze 1 % lidí odpovědělo, že pod tímto pojmem si představují zábavu a možnost poznat nové lidi.

Otázka č. 6: Jakou máte Vy osobní zkušenost s nabídkou zájmového vzdělávání?

Graf 6: Zkušenost s nabídkou zájmového vzdělávání

Zkušenost s nabídkou zájmového vzdělávání – „Jakou máte Vy osobně zkušenost s nabídkou zájmového vzdělávání?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

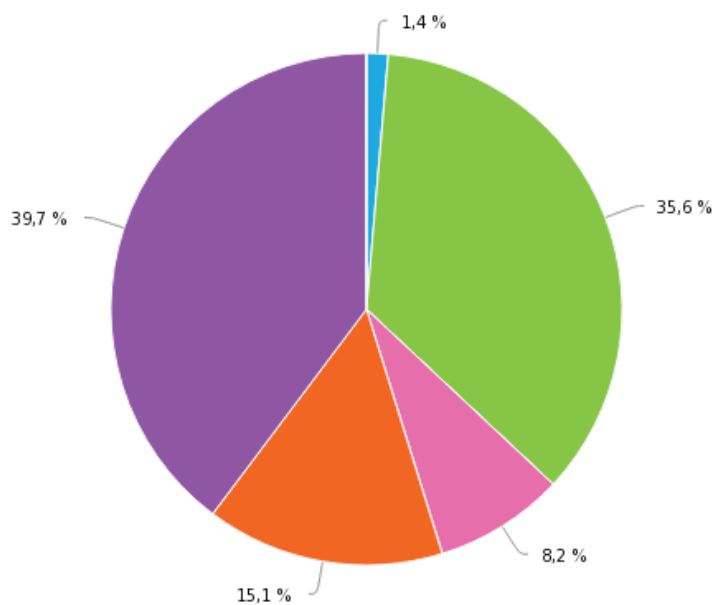
U této otázky bylo cílem zjistit, jakou mají lidé zkušenost s nabídkou zájmového vzdělávání. Velice překvapující bylo, že necelých 81 % respondentů odpovědělo, že nemají žádnou zkušenost. V této době sociálních sítí a internetu, je v celku nemožné se s nabídkou zájmového vzdělávání nesetkat. Samozřejmě je také možné, že nabídka zájmového vzdělávání není tak dokonalá a viditelná, což je škoda, jelikož možná právě

proto se lidé nechtějí zájmově vzdělávat, když jim někdo nestrčí nabídku až pod nos. Dále 19 % respondentů zvolilo otevřenou odpověď kam napsali svou zkušenost jako například: Nabídka kurzů od zaměstnavatele, působení v oboru andragogiky a speciální pedagogiky, další vzdělávání pedagogických pracovníků, jazykové kurzy a workshopy, v rámci univerzit třetího věku, internet a televize nebo také kurzy v rámci práce. Velice mě překvapilo, že lidé psali své zkušenosti s nabídkou zájmového vzdělávání, jelikož lidé většinou při vyplňování jen rádi klikají a nechce se jim nic vypisovat. Nabídka kurzů od zaměstnavatele je určitě v dnešní době populární, jelikož hodně firem si může dovolit právě tento benefit nabízet zaměstnancům, kteří ho ve většině případů rádi využijí. Jsem ráda, že respondenti, kteří byli staršího věku mají zkušenost s univerzitou třetího věku, kterou například moje babička navštěvuje a je z ní nadšená, jelikož vždy zjistí, kolik věcí se ještě v jejím věku lze naučit a co je například důležité o světě vědět. Nemohl zde chybět samozřejmě internet a televize, kde se člověk mohl s nabídkou zájmového vzdělávání setkat a kde je v dnešní době nejpravděpodobnější, že člověk nabídku zájmového vzdělávání najde či uvidí.

Otázka č. 7: Odkud získáváte informace o zájmovém vzdělávání?

Graf 7: Informace o zájmovém vzdělávání

Informace o zájmovém vzdělávání – „Odkud získáváte informace o zájmovém vzdělávání?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

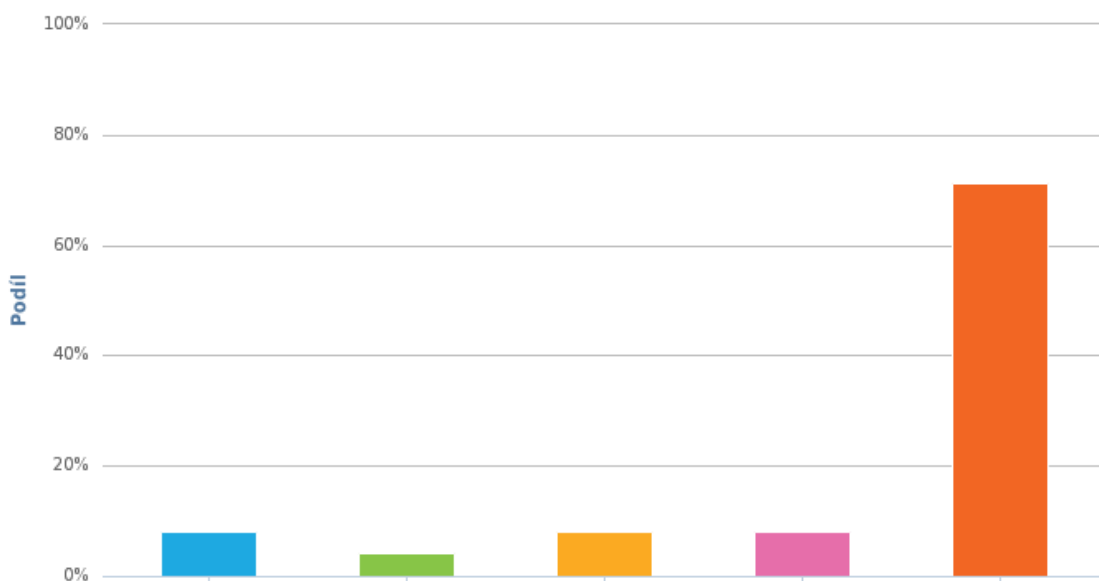
Tato otázka zkoumala, odkud lidé získávají informace o zájmovém vzdělávání dospělých. Nejvíce respondentů a to 40 % odpovědělo, že informace o zájmovém vzdělávání vůbec nezjišťují, jelikož je to nejspíše ani nezajímá a nemají důvod si tyto informace zjišťovat, což je na jednu stranu smutné, protože je to nejspíše lenost, která donutí člověka, aby chodil jen do práce a pak trávil volný čas doma na gauči sledováním videí na internetu nebo si pustil televizi. Druhou nejčastější odpovědí byl „internet“, který zvolilo 36 % dotazovaných. Internet je v této době velice populární a je velmi málo lidí, kteří k němu nemají přístup. Většina lidí, ho má ve svém chytrém telefonu a jsou na něm v podstatě pořád. Nejen, že prohlížejí sociální sítě, čtou si zprávy nebo píší přátelům, ale také si mohou vyhledat pomocí prohlížečů veškeré informace o zájmovém vzdělávání, jeho průběhu, přínosu, ceně apod. Dále okolo 15 % dotazovaných odpovědělo, že informace o zájmovém vzdělávání získávají od přátel či svých známých. Touto cestou je

to většinou pro člověka nejjednodušší se nějakého kurzu zúčastnit, jelikož když vám někdo známý řekne, že chodí na tuhle instituci, učí se tuhle látku a je to skvělé, tak tím spíš dotyčný půjde a přihlásí se. Takhle je to ale se vším, protože když máte vybranou například restauraci a kamarád vám doporučí jinou a lepší, vždy půjdete ve většině případů do té, kterou vám doporučil kamarád. Poté 8 % lidí odpovědělo, že informace získávají tím, že kontaktují vzdělávací instituce jako jsou školy, zájmová centra apod. Touto cestou si myslím, že informace získává člověk, který má o zájmové vzdělávání dospělých opravdu zájem a chce vědět všechny podrobné informace co se toho týká. Pro většinu veřejnosti je pohodlně si přečíst informace na internetu, jelikož nemusí nikam volat a s někým komunikovat. Nakonec pouze 1 % dotazovaných odpovědělo, že informace zjišťují z televize. Je pravda, že televize je plná reklam, ale upřímně si myslím, že nabídek a informací o zájmovém vzdělávání v ní není dostatek, možná v ní neuslyšíte o zájmovém vzdělávání a informacích vůbec nic. Je to ale velké mínus, protože na televizi se dnes dívá skoro každý, takže kdyby televizní vysílání poskytl častěji nějaké nabídky zájmového vzdělávání a dostatek informací, lidé by se určitě chytli. Ostatní zbylé možnosti, nikdo z vyplňujících ne zvolil.

Otázka č. 8: Navštěvujete vzdělávací kurzy? Pokud ano s jakou frekvencí?

Graf 8: Navštěvují lidé vzdělávací kurzy

Navštěvují lidé vzdělávací kurzy – „Navštěvujete vzdělávací kurzy? Pokud ano s jakou frekvencí?“

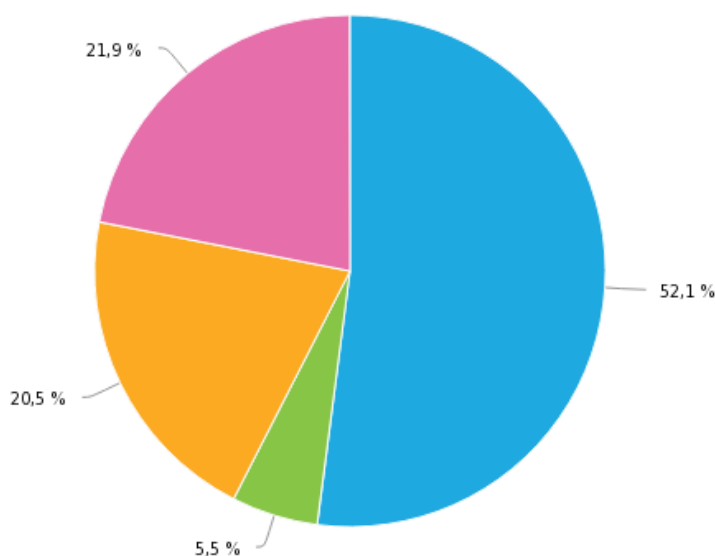
Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

Otázka č. 8 zjišťovala, jestli lidé navštěvují zájmové vzdělávací kurzy a pokud ano tak s jakou frekvencí. Nejvíce lidí a to 71 % odpovědělo, že vzdělávací kurzy vůbec nenavštěvuje. Nejspíše nemají možnost, čas, nebo nemají dostatek finančních prostředků na zaplacení kurzů. Dále zde byly tři odpovědi, které získali úplně stejný počet procent a to 8 %, což byly odpovědi „každý týden“, „1x za čtvrt roku“ a „1x za půl roku“. Frekvence u zmíněných dvou posledních je sice malá, ale počítá se vše. A nakonec pouze 4 % dotazovaných navštěvuje vzdělávací kurzy jen jednou do měsíce.

Otázka č. 9: Považujete Vy osobně další vzdělávání dospělých za důležité? Pokud zvolíte možnost „ano“ či „ne“, prosím uveďte svými slovy proč?

Graf 9: Je další vzdělávání důležité

Je další vzdělávání důležité – „Považujete Vy osobně další vzdělávání dospělých za důležité? Pokud zvolíte možnost „ano“ či „ne“, prosím uveďte svými slovy proč?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

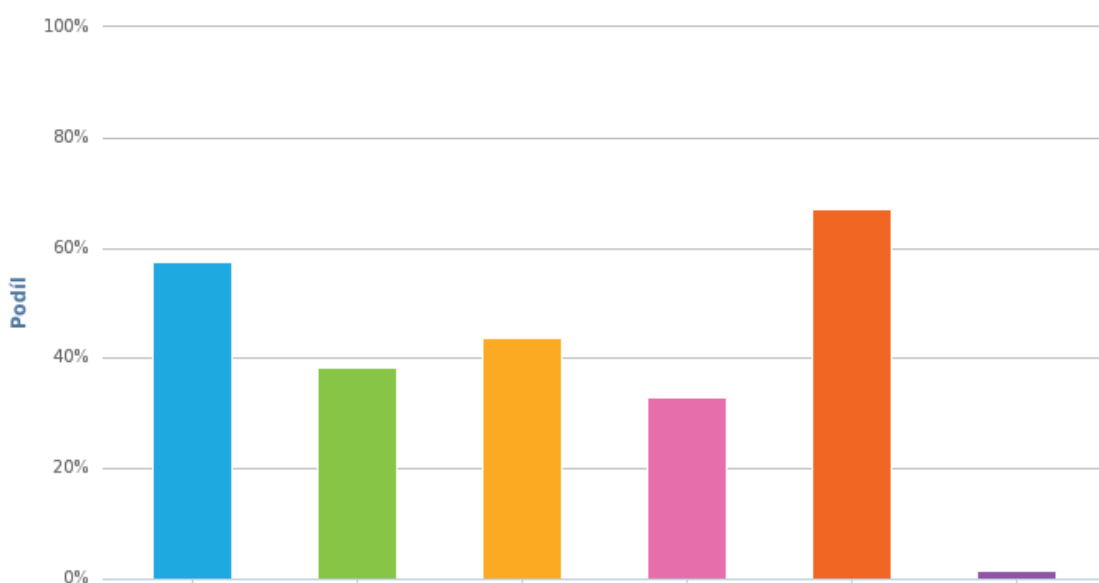
U této otázky nejvíce dotazovaných zvolilo odpověď „ano“ a to 52 %. Napsali k tomu také důvody, proč je další vzdělávání pro člověka důležité. Odpovědi byly například následující: „Ano, z důvodu pokroku, schopnosti uvažovat a reagovat na veřejné dění kvalifikovaně a ne nepřiměřeně“, „Ano, vzdělávání je celoživotní záležitost a podle mě velmi důležitá v osobním hodnocení“, „Ano, protože je potřeba se neustále rozvíjet v jakémkoliv věku“, „Ano, protože je nutné se neustále vzdělávat a tím si rozšiřovat obzory nebo kvalifikaci“, „Ano, z důvodu toho, aby člověk nezakrněl“ apod. Je tedy zřejmé, že pro lidi je další vzdělávání důležité, ale i přesto v předchozí otázce odpověděli, že se dalšímu vzdělávání nevěnují a žádné kurzy nenavštěvují což si bohužel velmi

protiřečí. Dále respondenti vybrali odpověď takovou, že neví a neumí jí to posoudit, bylo jich 21 %. A nakonec zde padla také odpověď, že další vzdělávání není důležité, a to přesně od 6 % respondentů. Důvody byly následující: „Ne, protože člověka učí život sám, a proto není další zájmové vzdělávání podstatné“, „Ne, vzdělává mě mladší generace jako jsou například influenceri“ apod.

Otázka č. 10: Které z následujících znaků si myslíte, že jsou charakteristické pro zájmové vzdělávání? (můžete uvést více možností)

Graf 10: Charakteristické znaky zájmového vzdělávání

Charakteristické znaky zájmového vzdělávání – „Které z následujících znaků si myslíte, že jsou charakteristické pro zájmové vzdělávání? (můžete uvést více možností)“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

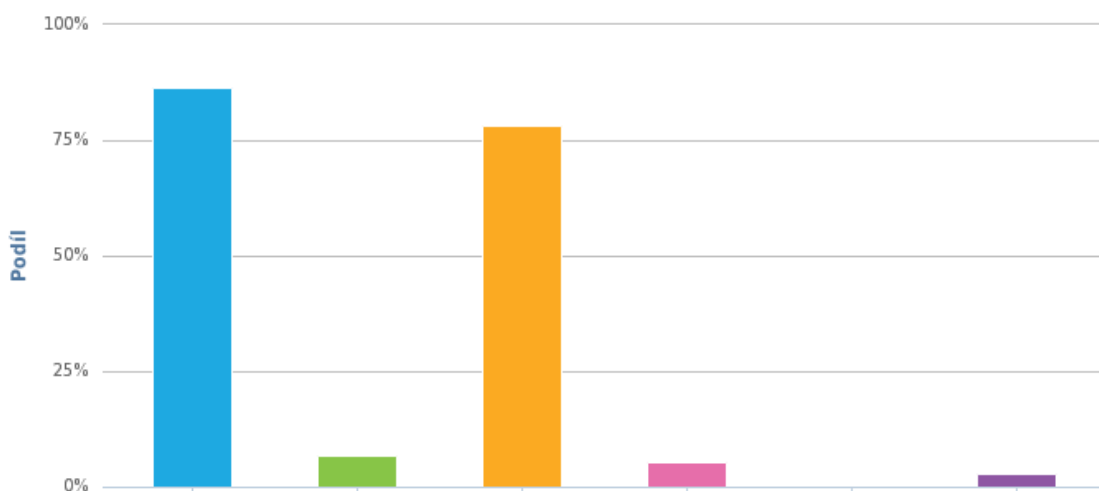
Otázka č. 10 zjišťovala, jaké si lidé myslí, že jsou charakteristické znaky zájmového vzdělávání. Nejvíce lidí a to 67 % odpovědělo, že nejvíc charakteristickým znakem je zvýšení kvalifikace. Dále zde s 58 % byla zvolena respondenty dobrovolnost. Jako třetím charakteristickým znakem dotazovaní zvolili „svobodu výběru“ a to necelých 44 %. Na skoro stejné procentuální úrovni poté dopadla odpověď: „orientace do sféry

volného času“ a to s 38 % a odpověď: „uspokojení potřeb“ s necelými 33 %. Nakonec zde byla možná i otevřená odpověď, kterou vyplnil jediný respondent, což z celého procentuálního grafu bylo 1 % a to tak, že pro něj je důležitým a charakteristickým znakem zájmového vzdělávání osobní rozvoj.

Otázka č. 11: Jaké důvody vedou dle Všeho názoru dospělé jedince k zájmovému vzdělávání? (můžete uvést více možností)

Graf 11: Jaké jsou důvody se zájmově vzdělávat

Jaké jsou důvody se zájmově vzdělávat – „Jaké důvody vedou dle Všeho názoru dospělé jedince k zájmovému vzdělávání? (můžete uvést více možností)“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

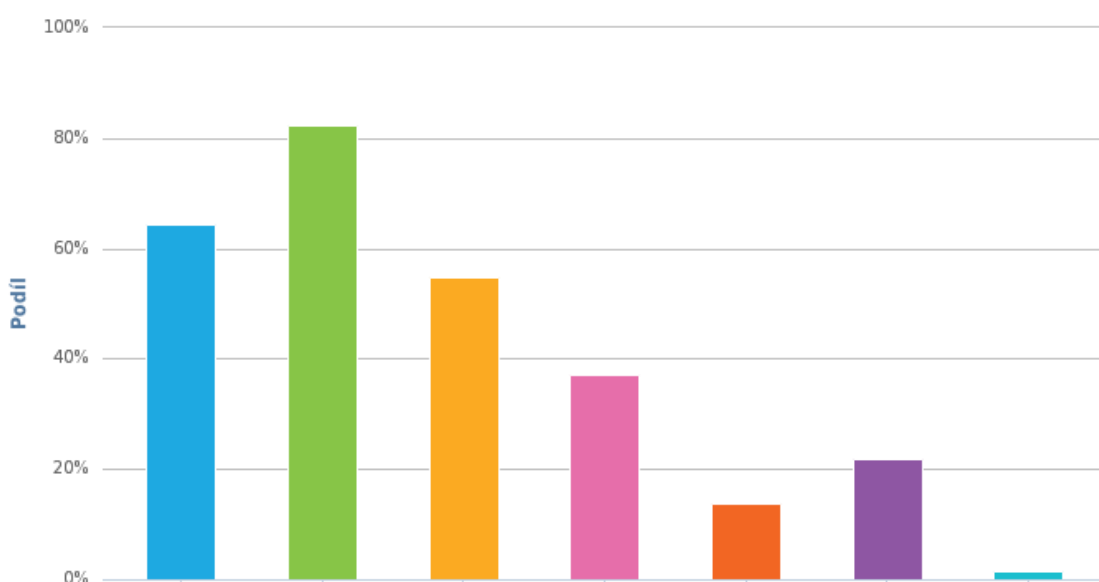
Tato otázka zkoumala, jaké důvody vedou člověka se zájmově vzdělávat. V této otázce zvolilo 86 % dotazovaných nejčastěji odpověď: „snaha o seberealizaci“. Podobně na tom byla procentuálně také odpověď „zlepšení vlastní pozice na trhu práce“ a takto odpovědělo 78 % respondentů. U zbylých odpovědí byl velký skok na malá procenta a to 7 % respondentů odpovědělo, že důvodem je jejich vlastní rodina, dále 6 % odpovědělo, že je důvodem je vliv médií a nakonec 3 % dotazovaných

zvolilo otevřenou odpověď, kde uvedli například: „Skutečná snaha porozumět problémům veřejného života.“, „Zvýšení samostatnosti.“ a „Tlak společnosti.“

Otázka č. 12: Co považujete za hlavní lidské bariéry, které stojí v cestě rozvoji zájmového vzdělávání dospělých? (můžete uvést více možností)

Graf 12: Lidské bariéry v zájmovém vzdělávání

Lidské bariéry v zájmovém vzdělávání – „Co považujete za hlavní lidské bariéry, které stojí v cestě rozvoji zájmového vzdělávání dospělých? (můžete uvést více možností)“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

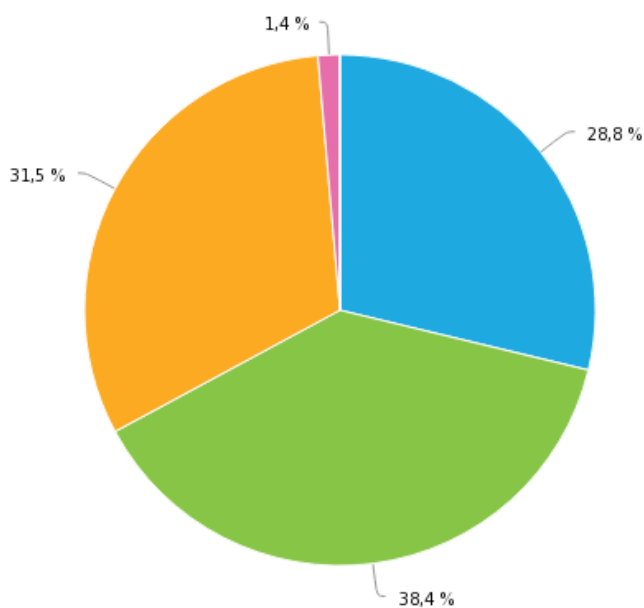
Otázka č. 12 zjišťovala, jaké jsou lidské bariéry, které stojí v cestě rozvoji zájmového vzdělávání. Nejvíce lidí a to 82 % zvolilo odpověď: „nedostatek času“. Nevím, zda lidé mají tak náročnou pracovní dobu, nebo opravdu nemají čas, ale spíše si myslím, že je za tím spíše jen lenost. Dále respondenti zvolili odpověď: „nedostatek financí“, bylo jich necelých 65 %. Další populární odpovědí bylo: „nedostatek motivace“, kterou zvolilo 55 % dotazovaných. O poznání níže skončila odpověď: „nízká informovanost“, na kterou kliklo přesně 37 % lidí. Dalšími možnostmi byla:

„náročnost“, kterou zvolilo necelých 22 % lidí a také: „nedůvěra“, kterou označilo 14 % respondentů. Byla tu také možnost otevřené odpovědi, do které 1 % respondentů napsalo: „lenost“. Lenost je velkým problémem nejen u zájmového vzdělávání, ale u každé činnosti, kterou by člověk měl vykonávat, lidé si jí ale často neradi přiznávají, takže radši řeknou že například nemají čas, nebo nemají peníze.

Otázka č. 13? Kde probíhá dle Vašeho názoru zájmové vzdělávání nejčastěji?

Graf 13: Kde probíhá zájmové vzdělávání

Kde probíhá zájmové vzdělávání – „Kde probíhá dle Vašeho názoru zájmové vzdělávání nejčastěji?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

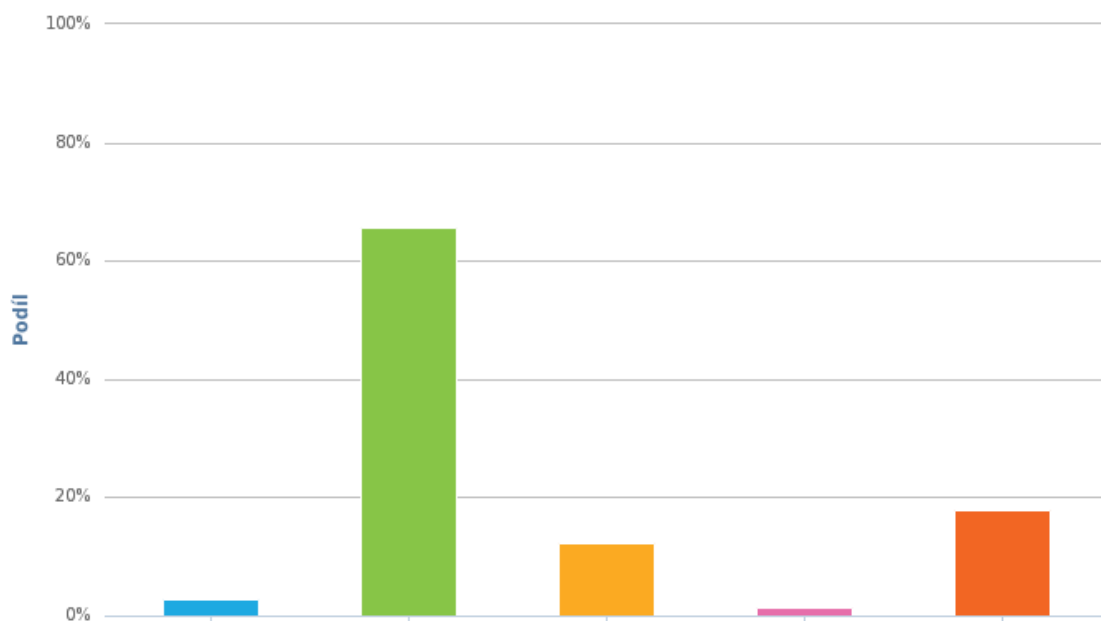
U této otázky bylo cílem zjistit, kde si dotazovaní myslí, že se lidé nejčastěji zájmově vzdělávají. Nejčastější odpověď byla: „při zaměstnání“ a tu zvolilo necelých 35 % respondentů. Patří sem kurzy na zvyšování kvalifikace, teambuildingy, přednášky apod. Pro zaměstnance je to nejjednodušší, jelikož mají zájmové kurzy zaplacené zaměstnavatelem nebo tedy firmou, je to pro ně příjemný benefit, ze kterého mohou

profitovat tím, že získají kvalifikaci navíc a někdy třeba také i nové a lepší místo. Dále 32 % dotazovaných odpovědělo, že si myslí, že se lidé zájmově vzdělávají v rámci nějakých specializovaných organizací. Třetí nejčastější odpověď byla: „doma“, kterou zvolilo 29 % lidí. Do této odpovědi patří vzdělávání pomocí četby knih, sledováním dokumentů, filmů nebo také pomocí počítače přes e-learning. Nakonec pouze 1 % dotazovaných odpovědělo, že se lidé zájmově vzdělávají v rámci nespécializovaných institucí.

Otázka č. 14: Jak hodnotíte stávající systém zájmového vzdělávání? A proč?

Graf 14: Hodnocení systému zájmového vzdělávání

Hodnocení systému zájmového vzdělávání – „Jak hodnotíte stávající systém zájmového vzdělávání? A proč?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

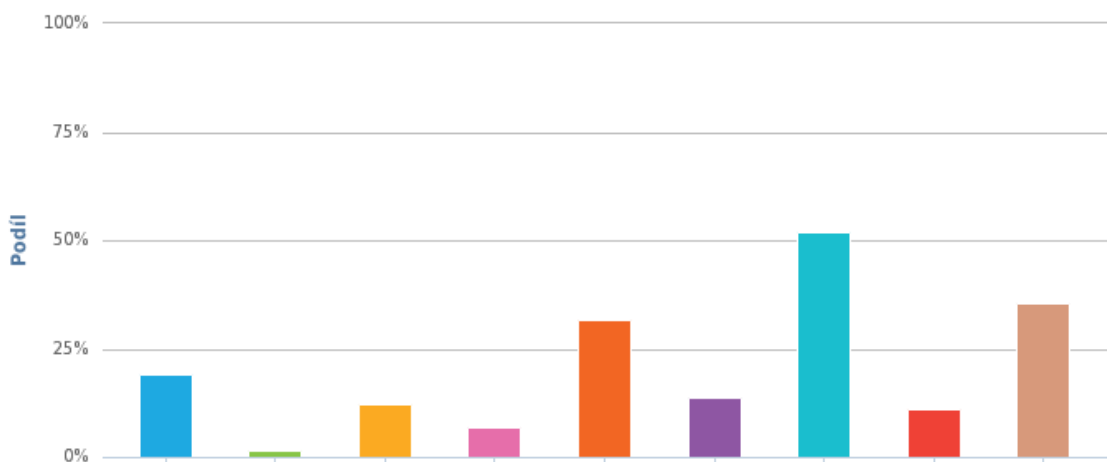
Otázka č. 14 zkoumala, jak respondenti hodnotí stávající systém zájmového vzdělávání. Nejvíce populární byla odpověď: „uspokojivý“, kterou zvolilo necelých 66 % respondentů. Uváděli zde do otevřené odpovědi různé důvody, proč vybrali právě

tuto odpověď. Byly zde například důvody: „Uspokojivý z toho důvodu, že možnosti zájmového vzdělávání tu jsou, z mého hlediska má toto studium nakonec lepší dopad než to klasické“, „Zde v Praze je veliký výběr různých kurzů ať už jsou zaměřeny na cizí jazyky, nebo například na dějiny.“, „Je tu velice velká nabídka zájmového vzdělávání a všech možných kurzů, jak v Praze, tak v jiných velkých městech, bohužel v menších městech či obcích je to s nabídkou velice bídné.“ apod. Dále necelých 13 % zvolilo odpověď: „neuspokojivý“ z důvodu toho, že je nemají žádnou zkušenost se stávajícím systémem zájmového vzdělávání dospělých, tudíž ho nemohou nijak hodnotit. Také zde lidé odpovídali do otevřené odpovědi, že nezjišťují bližší informace, nijak je ani nevyhledávají, ale také dokonce ani nevědí co zájmové vzdělávání dospělých je. Pouze 3 % tázaných odpovědělo, že jim stávající systém přijde výborný, jelikož je zde plno nabídek zájmového vzdělávání, všude je plno dostupných informací, které se dají jednoduše zjistit. Nakonec jen 18 % lidí napsalo svůj osobní názor na stávající systém zájmového vzdělávání, a to do otevřené otázky.

Otázka č. 15: Důvod proč se zájmovému vzdělávání nevěnujete? (můžete uvést více možností)

Graf 15: Proč se lidé zájmovému vzdělávání nevěnují

Proč se lidé zájmovému vzdělávání nevěnují – „Důvod proč se zájmovému vzdělávání nevěnujete? (můžete uvést více možností)“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

Otázka č. 15 zjišťovala, proč se zájmovému vzdělávání lidé nevěnují. Nejčastější odpovědí bylo: „nedostatek času“, tolikrát odpověď zaškrtno 52 % respondentů.

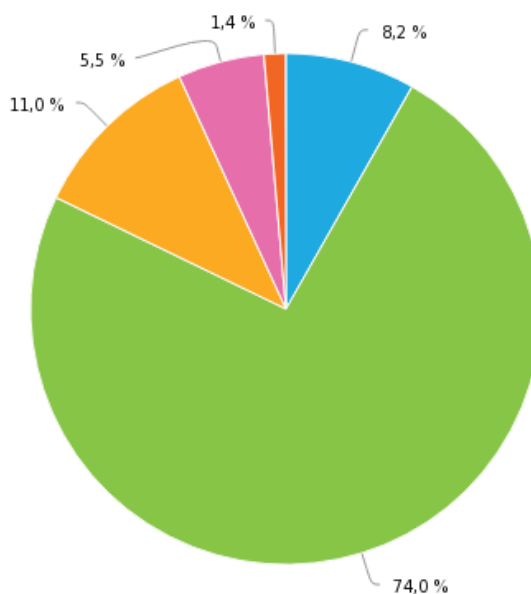
Čas je pro mnoho lidí velice vzácný, jelikož každý den chodí do práce a svůj volný čas věnují raději odpočinku, nebo relaxaci místo toho, než aby ve svém volnu ještě docházeli se někam zájmově vzdělávat. Druhou nejčastější odpovědí byla: „lenost“, kterou zvolilo necelých 36 % dotazovaných. Často se lidé vymlouvají například, že se jim někam nechce, protože mají něco v plánu, jsou mimo město nebo mají moc práce, ale je to právě lenost, která je nutí někam nejít, a proto se lidé vymlouvají na výše zmíněné důvody. Hodně dotazovaných zmínilo, že je zájmové vzdělávání pro život velmi důležité, ale z důvodu lenosti se mu nevěnují což je velmi smutné. Další odpovědí, kterou zvolilo 32 % respondentů bylo: „nedostatek informací“. Je pravdou že v televizi se moc nabídek zájmového vzdělávání nedočkáme a na internetu, když cíleně nevyhledáváme zájmové vzdělávání moc informací se o něm také nedozvíme. Mezi dalšími odpověďmi byla i možnost: „nedostatek financí“, kterou zaškrtno 19 %

respondentů. Zde je otázkou, zda lidé finance mají a nechtějí je do zájmového vzdělávání investovat nebo zda financí opravdu nemají dostatek. Dále zde byly odpovědi, které na tom byly procentuálně velmi podobně a to: „chybějící podpora ze strany zaměstnavatele“, kterou zaškrtno necelých 14 % lidí, dále: „omezená nabídka vzdělávacích kurzů“, kterou zvolilo 12 % dotazovaných a také: „strach z osobního výkonu na vzdělávacích kurzech“, kterou zaškrtno přesně 11 % lidí. Je velmi známé, že lidé něco nezkusí ze strachu z vlastního ponížení, že se například v hodině nepřihlásí, protože se bojí, že by se jim někdo smál za jejich odpověď. Z posledních zvolených odpovědí byla: „proměnlivá obsahová a organizační kvalita vzdělávacích kurzů“, kterou zvolilo 7 % lidí a jako poslední odpověď: „neexistující legislativní úprava“, kterou označilo pouze 1 % dotazovaných.

Otázka č. 16: Které oblasti zájmového vzdělávání jsou dle Vašeho názoru dospělými preferovány?

Graf 16: Preferované oblasti vzdělávání

„Které oblasti v zájmovém vzdělávání jsou dle Vašeho názoru dospělými preferovány?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

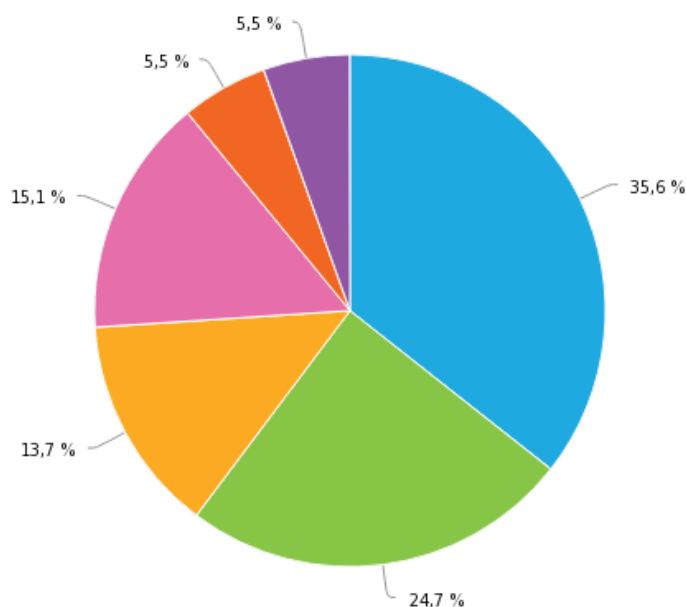
V této otázce bylo cílem zjistit, jaké oblasti jsou lidmi preferovány v zájmovém vzdělávání. Z grafu je velmi zřetelné, že nejvíce lidí a to přesně 74 % odpovědělo, že preferují cizí jazyky. Právě cizí jazyky jsou velice populární hlavně mezi mladou generací, která se chce naučit perfektně aspoň jeden nebo dva jazyky. Zájmové kurzy, kde se vyučují cizí jazyky jsou velice účinné a žádané, jelikož se na těchto hodinách vyučuje pouze cizí jazyk a člověk si nezahluje mozek jinou látkou, která by s cizími jazyky nesouvisela. Druhé místo zaujmula odpověď: „sportovně-kulturní aktivity“, které zvolilo celých 11 % dotazovaných. Podobně na tom byla odpověď: „vědecko-technické vzdělávání“, které zaškrtnulo 8 % respondentů. Do této oblasti patří například informační technologie. Někteří respondenti zvolili svou preferovanou oblast a to: „IT“, bylo jich ale pouze jen necelých 6 %. Byla zde možnost otevřené otázky, kam

mohli dotazovaní napsat preferovanou oblast, která nebyla v nabídce a tuto možnost využil pouze jediný člověk, který preferuje oblast podnikání a investic.

Otázka č. 17: Jaké změny v oblasti zájmového vzdělávání byste Vy osobně uvítal/a?

Graf 17: Jakou změnu by lidé uvítali v oblasti zájmového vzdělávání

Jakou změnu by lidé uvítali v oblasti zájmového vzdělávání – „Jaké změny v oblasti zájmového vzdělávání byste Vy osobně uvítal/a?“

Zdroj: Kopecká, 2020 (vlastní šetření)

U posledního grafu, který zjišťoval, jakou změnu by lidé uvítali v oblasti zájmového vzdělávání, je jasně zřetelné že vyhrála možnost, kterou zvolilo necelých 36 % respondentů a to: „větší dostupnost a přehlednost nabídky vzdělávacích akcí“. Bohužel s nabídkou zájmového vzdělávání to není nijak valné, pokud samozřejmě cíleně nějaké kurzy člověk nevyhledává na internetu, nebo neobvolává různé školy a instituce. Druhou nejčastější odpovědí byla: „finanční podpora ze strany státu“, kterou zvolilo 25 % lidí. Skoro stejná procenta získaly dvě možnosti a to: „přiblížení vzdělávacích aktivit účastníkům (pobočky vzdělávacích institucí v malých obcích“,

tuto možnost zvolilo 15 % dotazovaných a druhou odpovědí bylo: „využití různých motivačních nástrojů (např. vzdělávání napříč generacemi), kterou zaškrtno necelých 14 % lidí. Nakonec v tomto grafu vyšly dvě odpovědi, které jsou na tom procentuálně zcela stejně a patří sem možnost: „podpora matek na rodičovské dovolené (hlídání dětí apod.)“, která získala 6 %. Do otevřené možnosti na odpověď napsalo 6 % respondentů toto: „finanční podporu ze strany zaměstnavatele“.

3 INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ

Cílem této diplomové práce bylo podat ucelený pohled na zájmové vzdělávání dospělých a na základě výzkumného šetření zjistit, jaké jsou současné trendy v Praze v této oblasti.

Byly sestaveny čtyři hypotézy, krom jedné byly všechny vyvráceny. Všechny odpovědi platí pouze pro zkoumaný vzorek lidí.

Hypotéza č. 1: Více než 50 % lidí se s termínem zájmového vzdělávání setkalo.

Tuto hypotézu zkoumala otázka č. 4. Z výsledků vyplývá, že se s termínem zájmového vzdělávání setkalo pouze necelých 48 % dotazovaných. Dále 29 % respondentů odpovědělo, že se s tímto termínem nikdy nesetkali. Nakonec zde bylo pouhých 23 % lidí, kteří odpověděli, že neví, nebo si nepamatují, že by se s termínem zájmového vzdělávání dospělých někdy setkali. Tyto výsledné odpovědi na otázku jsou velmi zarážející, jelikož v dnešní době, kdy má skoro každý jedinec přístup na internet či sociální sítě, tak je velmi smutné, že se s tímto termínem setkalo necelých 48 % dotazovaných. Nejspíše tento termín zájmového vzdělávání nevyhledávají, na internetových stránkách ho člověk také jen tak nezahlédne a nikdo v jejich okolí tento termín před nimi nezmínil, tudíž právě toto mohlo zapříčinit proč se s termínem zájmového vzdělávání dospělých nesetkali.

Hypotéza č. 1 se nepotvrdila.

Hypotéza č. 2: Méně než 35 % lidí, nemá s nabídkou zájmového vzdělávání žádnou zkušenost.

Tuto hypotézu zkoumala otázka č. 6. Z výsledných odpovědí jasně vyplývá, že necelých 81 % respondentů nemá s nabídkou zájmového vzdělávání dospělých žádnou zkušenost. Dále pouhých 19 % lidí zvolilo možnost otevřené odpovědi, kam napsali svou zkušenost jako například: „nabídka kurzů od zaměstnavatele“, „působení v oboru andragogiky a speciální pedagogiky“, „další vzdělávání pedagogických pracovníků“, „jazykové kurz a workshopy“, „v rámci univerzit třetího věku“, „internet a televize“ nebo také kurzy v rámci pracovní náplně. Nabídky kurzů od zaměstnavatele jsou v této době u

fírem docela populární. Fírmy zájmové vzdělávání nabízejí zaměstnancům jako benefit, který mají zcela placený a mohou si tak dopřát kurz, kde rozšíří své vědomosti a zlepší si kvalifikaci, která poté může vést k povýšení zaměstnance či zvýšení platu. Jsou zde zmíněny také univerzity třetího věku, které jsou v dnešní době velmi známé a účastní se jich ne málo důchodců.

Hypotéza č. 2 se nepotvrdila.

Hypotéza č. 3: Více než 70 % lidí považuje za hlavní zdroj informací o zájmovém vzdělávání dospělých internet.

Otázka č. 7 zkoumala, odkud lidé získávají informace o zájmovém vzdělávání dospělých. Nejvíce dotazovaných a to 40 % odpovědělo, že informace o zájmovém vzdělávání dospělých vůbec nezjišťují, jelikož je to nezajímá a nemají důvod si tyto informace zjišťovat. Je to nejspíše lenost, která lidem brání v tom, aby se nějakému zájmovému vzdělávání věnovali, navštívili kurzy nebo nějaké specializované instituce. Druhou nejčastější odpovědí byl internet, který zvolilo 36 % lidí. Internet je v této době velice populární a je tzv. nejlepším přítelem člověka, jelikož na něm najde vše, co potřebuje. Dříve se lidé museli spolehnout buď na knihy, nebo na opravdu pomalý internet v počítači, který měli jen ty lepší rodiny. Dnes má většina lidí chytrý telefon a data, která jim umožní na internetu pobývat každý den několik hodin. Bohužel ani na internetu, který je tak populární a má ho skoro každý nenajdeme jen tak někde vyvěšeny informace o zájmovém vzdělávání dospělých, pokud je nějak cíleně na internetu nehledáme. Proto lidé informace sami nevyhledávají, když je nemají přímo pod nosem a někde na ně zrovna nenarazí, nebo je samotné nenapadne je vyhledat. Dále okolo 15 % dotazovaných odpovědělo, že informace o zájmovém vzdělávání dospělých získává od svých známých nebo přátel. Touto cestou je to většinou proč jedince nejjednodušší začít se nějak zájmově vzdělávat, jelikož když známý člověk vypráví o nějakém kurzu, doporučuje ho a dotyčného to zaujme, tím spíše se tam přihlásí. Takhle to funguje nejen u kurzů zájmového vzdělávání, ale také například s restaurací, kterou má nějaký známý vyzkoušenou a doporučí vám ji i když máte vybranou nějakou jinou, tak spíše si vždy dotyčný vybere tu doporučenou od přítele. Poté 8 % dotazovaných odpovědělo, že informace získávají tím, že kontaktují vzdělávací instituce jako jsou školy, zájmová centra apod. Nakonec pouze 1 % respondentů odpovědělo, že informace zjišťují

z televizního vysílání, které skutečně v podstatě žádné informace o zájmovém vzdělávání dospělých neposkytuje.

Hypotéza č. 3 se nepotvrdila.

Hypotéza č. 4: Více než 60 % lidí preferuje v oblasti zájmového vzdělávání cizí jazyk.

V otázce č. 16 bylo cílem zjistit, jaké oblasti jsou lidmi preferovány v zájmovém vzdělávání. Z výsledků bylo velmi zřetelné, že nejvíce lidí a to přesně 74 % v oblasti zájmového vzdělávání preferuje cizí jazyky. Právě cizí jazyky jsou velice žádané hlavně mladou generací, která třeba místo vysoké školy začne navštěvovat zájmové kurzy, kde se cizí jazyky vyučují, jelikož v dnešní době firmy s nabídkou práce vyžadují alespoň jeden cizí jazyk na mluvené i psané úrovni. Lidé tyto kurzy využívají také často proto, že chtějí vycestovat do zahraničí a tam si hledat práci či brigádu. Někdy samotný zaměstnavatel chce, aby zaměstnanec uměl lépe cizí jazyk a na tyto kurzy ho pošle. Druhé místo zaujmula odpověď: „sportovně-kulturní aktivity“, které zvolilo celých 11 % respondentů. Podobně na tom byla také odpověď: „vědecko-technické vzdělávání“, kterou zaškrtnulo 8 % lidí a do této oblasti se řadí například informační technologie. Někteří respondenti zvolili svou preferovanou oblast „IT“, kterých bylo pouze jen necelých 6 %. Byla zde také možnost otevřené odpovědi, kam mohl jedinec napsat preferovanou oblast, která nebyla v nabídce a tuto možnost využil pouze jediný z dotazovaných, který uvedl, že preferuje oblast podnikání, investic a peněz.

Hypotéza č. 4 se potvrdila.

ZÁVĚR

Na základě veškerého studování odborných zdrojů, které se zabývají problematikou celoživotního vzdělávání, vzdělávání dospělých a podrobněji také zájmovým vzděláváním dospělých, je velmi jednoznačné, že zájmové vzdělávání dospělých představuje význačný prostředek, který lidem umožňuje se v jejich volném čase vzdělávat a seberealizovat, také zlepšuje kvalitu života a v neposlední řadě rozvíjí a kultivuje osobnost jedince na základě jeho vlastních potřeb a zájmů. Zájmové vzdělávání nepředstavuje pouze další vzdělávání člověka pro něj samotného, ale také se velmi často spojuje se vzděláváním, které má poté uplatnění v jeho profesním životě a celkově na trhu práce.

Další výhodou zájmového vzdělávání je velmi pestrá obsahová nabídka, která člověku umožňuje se vzdělávat v tom, co ho baví, co ho naplňuje a dovádí ho k uspokojení. Radost a uspokojení při činnosti, která člověka baví je jednou ze zásadních podmínek dobrého psychického zdraví a odolnost proti jakýmkoliv zátěžovým situacím, které člověka potkají.

Cílem diplomové práce a kvantitativního šetření bylo zjistit, jaké jsou trendy v zájmovém vzděláváním dospělých v Praze, zda se lidé zájmovému vzděláváním věnují či ne a proč. Dále zda jsou lidé spokojeni se systémem zájmového vzděláváním, který zde je, ale také například jaké změny by v oblasti zájmového vzděláváním uvítali.

Z výzkumného šetření, které se provedlo na obyvatelích, kteří žijí v Praze je bohužel jasně zřetelné, že lidé nemají o zájmovém vzděláváním dospělých dostatek informací, a proto se mu spíše nevěnují. Také se zde potvrdilo, že lidé mají nedostatek času, jsou líní, nebo zkrátka nemají finance na to, aby si mohli dovolit se zájmovému vzděláváním věnovat. Lidé si informace o zájmovém vzděláváním sami nezjišťují, protože na to nemají čas a nemají ani zájem. Dohromady více než polovina respondentů v otevřených odpovědích uvedla, že zájmové vzděláváním je pro člověka dobré z důvodů seberealizace, zvýšení kvalifikace a neustálého rozvoje osobnosti, ale bohužel také více než polovina z nich se zájmovému vzděláváním nevěnuje, jelikož nemají čas, nebo se bojí osobního zklamání ze svého výkonu na zájmových kurzech. Z výzkumného šetření a z odpovědí respondentů je také zřetelné, že lidé, kteří si zjišťují informace o zájmovém vzděláváním používají internet, který je v této době velmi rozšířený, používá ho v podstatě každý ať už na počítači nebo na svém chytrém telefonu.

Na internetu si člověk může najít jakékoliv informace, a proto je v současné době tolik populární. Ať už v televizním vysílání či v tisku člověk nenajde v podstatě žádné informace o zájmovém vzdělávání, což je jak pro televizní vysílání, tak pro tisk velké mínus, protože na televizi se v dnešní době dívá mnoho lidí, tisk čte též velké množství lidí a zcela určitě by jakákoliv zmínka o zájmovém vzdělávání dospělých napomohla ke zvýšení zájmu populace a tuto možnost zájmově se vzdělávat.

Z výsledků je zřetelné že nejvíce lidí se zájmově vzdělává při své práci, tudíž trendem jsou kurzy na zvyšování kvalifikace, na které člověk dochází v rámci práce. Dále výsledky ukázaly, že lidé, kteří se zájmovému vzdělávání věnují preferují kurzy cizích jazyků. Tato oblast je velice populární, jelikož hlavně mladá generace chce umět aspoň jeden jazyk, aby mohli například vycestovat do zahraničí. Zájmové vzdělávání dospělých v celkovém pohledu nevyšlo ve výsledcích výzkumu na moc dobré úrovni zájmu populace. Dnešní svět je plný nových technologií a lidé přestávají mít zájem dále se vzdělávat a docházet do specializovaných institucí či kvalifikovaných kurzů.

V diplomové práci se podařilo splnit cíle, které byly na začátku stanoveny jak v části teoretické, tak v části praktické. Bylo zde poukázáno na důležitost a význam zájmového vzdělávání dospělých. Pevně věřím, že tato diplomová práce poukázala na problematiku zájmového vzdělávání dospělých, zdůraznila jeho smysl a také určitým způsobem přispěla k chápání vzdělávání jako svobodné volby se dále rozvíjet v souladu se zájmy, potřebami, které člověk má a v neposlední řadě ke zvýšení kvality lidského života.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Bakešová, Miroslava. 2003. *Celoživotní vzdělávání dospělých a distanční formy studia.* Jihlava : Ivo Ulrych - Růžičkův statek, 2003. ISBN: 978-80-865-7910-8.

Bednaříková, Iveta. 2006. *Kapitoly z Andragogiky 2.* Olomouc : Univerzita Palackého, 2006. ISBN: 978-80-244-1356-3.

Beneš, Milan. 2014. *Andragogika 2.* Praha : Grada, 2014. ISBN: 978-80-247-4824-5.

Bláha, Václav. 1982. *Volný čas, výchova a sociální formování žáků základní školy v době mimo vyučování: teorie volného času dětí a její uplatnění v pojetí komunistické výchovy žáků zákl. škol v době mimo vyučování.* Praha : SPN, 1982. ISBN: 14-476-82.

Blatný, Marek. 2010. *Psychologie osobnosti - hlavní témata, současné přístupy.* Praha : Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3434-7.

Bočková, Věra. 2000. *Celoživotní vzdělávání - výzva nebo povinnost?* Olomouc : Univerzita Palackého, 2000. ISBN: 978-80-244-0155-3.

Čábalová, Dagmar. 2011. *Pedagogika.* Praha : Grada, 2011. ISBN: 978-80-247-2993-0.

Černý, Michal. 2016. *Efektivní učení.* Brno : BizBooks, 2016. ISBN: 978-80-265-0479-5.

Dvořáková, Miroslava. 2016. *Andragogika a vzdělávání dospělých.* Praha : Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. ISBN: 978-80-730-8695-4.

Farková, Marie. 2009. *Dospělost a její variabilita.* Praha : Grada, 2009. ISBN: 978-80-247-2480-5.

Hájek, Bedřich. 2003. *pedagogika volného času.* Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2003. ISBN: 978-80-729-0128-9.

Hofbauer, Břetislav. 2004. *Děti, mládež a volný čas.* Praha : Portál, 2004. ISBN: 978-80-717-8927-7.

Jiráček, Jan. 2015. *Masová média.* Praha : Portál, 2015. ISBN: 978-80-262-0743-6.

Kelnarová, Jarmila. 2010. *psychologie 1 - pro studenty zdravotnických oborů.* Praha : Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3600-6.

Knotová, Dana. 2011. *Pedagogické dimenze volného času.* Praha : Paido, 2011. ISBN: 978-80-731-5223-9.

Kohout, Pavel. 1978. *Bílá kniha.* Michigan : Sixty-eight Publishing corporation, 1978. ISBN: 978-08-8781-059-6.

Kolář, Zdeněk. 2009. *Analýza vyučování.* Praha : Grada, 2009. ISBN: 978-80-247-2857-5.

—. **1997.** *Výkladový slovník pedagogiky.* Praha : Grada, 1997. ISBN: 978-80-247-3710-2.

Komenský, Jan Amos. 1948. *Vševýchova - Pampaedia.* Praha : Státní nakladatelství, 1948. ISBN: 978-88-699-2381-4.

Kopecká, Ilona. 2011. *Psychologie 1 - učebnice pro obor sociální činnosti.* Praha : Grada, 2011. ISBN: 978-80-247-3875-8.

Kratochvílová, Emília. 2004. *Pedagogika volného času.* Slovensko : Univerzita Komenského, 2004. ISBN: 978-80-223-1930-0.

Langer, Tomáš. 2016. *Moderní lektor.* Praha : Grada, 2016. ISBN: 978-80-271-9187-1.

Langmeier, Josef. 2006. *Vývojová psychologie.* Praha : Grada, 2006. ISBN: 80-247-1284-9.

Nakonečný, Milan. 2013. *Lexikon psychologie.* Praha : Vodnář, 2013. ISBN: 978-80-743-9056-2.

Němec, Miroslav. 2003. *Mafie a zločinecké gangy - aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafií a boj proti nim.* místo neznámé : Eurounion, 2003. ISBN: 978-80-731-7026-4.

Pacovský, Petr. 2006. *Člověk a čas.* Praha : Grada, 2006. ISBN: 80-247-1701-8.

Palán, Zdeněk. 2003. *Profesní vzdělávání.* Praha : Univerzita Karlova, 2003. ISBN: 978-80-862-8429-3.

—, **2002.** *Výkladový slovník lidské zdroje: výchova, vzdělávání, péče, řízení.* Praha : Academia, 2002. ISBN: 978-80-200-0950-0.

—, **1997.** *Výkladový slovník vzdělávání dospělých.* Praha : Daha, 1997. ISBN: 978-80-902-2321-9.

—, **2008.** *Základy andragogiky.* Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN: 978-80-867-2358-7.

Plamínek, Jiří. 2010. *Vzdělávání dospělých.* Praha : Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3235-0.

Průcha, Jan. 2012. *Andragogický slovník.* Praha : Grada, 2012. ISBN: 978-80-247-3960-1.

—, **2001.** *Multikulturní výchova - teorie - praxe - výzkum.* místo neznámé : ISV, 2001. ISBN: 978-80-858-6672-8.

Rabušicová, Milada. 2008. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice.* Brno : Masarykova Univerzita, 2008. ISBN: 978-80-210-4779-2.

Říčan, Pavel. 2010. *Psychologie osobnosti.* Praha : Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3133-9.

Sak, Petr. 2012. *Sociologie stáří a seniorů.* Praha : Grada, 2012. ISBN: 978-80-247-3850-5.

Skalková, Jarmila. 2007. *Obecná didaktika 2.* Praha : Grada, 2007. ISBN: 978-80-247-1821-7.

Sobotková, Nielsen. 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci.* Praha : Grada, 2014. ISBN: 978-80-247-4042-3.

Spousta, Vladimír. 1996. *Kapitoly pedagogiky volného času.* Brno : Masarykova Univerzita, 1996. 978-80-210-1274-5.

Šerák, Michal. 2012. *Celoživotní učení a sociální politika: vazby a přesahy.* místo neznámé : Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, 2012. ISBN: 978-80-904-5313-5.

—, **2009.** *Zájmové vzdělávání dospělých.* Praha : Portál, 2009. ISBN: 978-80-736-7551-6.

—, **2009.** *Zájmové vzdělávání dospělých.* Praha : Portál, 2009. ISBN: 978-80-736-7551-6.

Tureckiová, Michaela. 2010. *Trendy a možnosti rozvoje dalšího vzdělávání dospělých v kontextu sjednocující se Evropy.* místo neznámé : Česká andragogická společnost, 2010. ISBN: 978-80-873-0606-2.

Vacínová, Tereza. 2009. *Dějiny vzdělávání od antiky po Komenského.* Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN: 978-80-867-2374-7.

Vágnerová, Marie. 2005. *Vývojová psychologie - dětství a dospívání.* Praha : Karolinum, 2005. ISBN: 978-80-246-2846-2.

Valenta, Josef. 2013. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy.* Praha : Grada, 2013. ISBN: 978-80-247-4473-5.

Vážanský, Mojmír. 1995. *Základy pedagogiky volného času.* Praha : Paido, 1995. ISBN: 978-80-901-7379-8.

Veselá, Jana. 1999. *Základy sociologie volného času.* Pardubice : Univerzita Pardubice - Ekonomicko správní fakulta, 1999. ISBN: 978-80-719-4187-3.

Veteška, Jaroslav. 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha : Grada, 2008. ISBN: 978-80-247-1770-8.

Zormanová, Lucie. 2017. *Didaktika dospělých*. Praha : Grada, 2017. ISBN: 978-80-271-9715-6.

ZAHRANIČNÍ LITERATURA

Applebaum, Herbert. 1992. *The concept of work*. místo neznámé : State university of New York Press, 1992. ISBN: 0-7914-1192-8.

Dewey, John. 2012. *Democracy and education*. New York : The Macmillan Company, 2012. ISBN: 978-04-862-206-9.

Doyle, Ann Margaret. 2018. *Social equality in education*. místo neznámé : Springer, 2018. ISBN: 978-3-319-94721-1.

Kasworm, Carol. 2002. *Responding to adult learners in higher education*. místo neznámé : Krieger, 2002. ISBN: 978-15-752-4109-8.

Miras, Jorge. 2014. *Manželství a rodina*. Pardubice : Axis, 2014. ISBN: 978-80-903864-9-5.

Mirowsky, John. 2017. *Education, social status and health*. New York : Routledge, 2017. ISBN: 978-0-202-30707-7.

Opaschowski, Horst. 2013. *Pedagogik und didaktik der freizeit (Pedagogika a didaktika volného času)*. místo neznámé : Springer, 2013. ISBN: 978-3-663-05403-0.

Seiwert, Lothar. 2013. *Simplify your time*. místo neznámé : Campus Verlag, 2013. ISBN: 978-3-593-39121-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

CZSO. 2018. Český statistický úřad. *Vzdělávání dospělých v české republice*. [Online] 2018. <https://www.czso.cz/documents/10180/76208655/23005318.pdf/9fe2d063-88e8-4205-b643-eac62bb481af?version=1.6>.

MŠMT. 2020. Zájmové vzdělávání. *Ministerstvo školství a tělovýchovy*. [Online] 2020. [Citace: 27. Leden 2020.] <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam grafů

Graf 1: Jste muž či žena	45
Graf 2: Věk dotazovaných.....	46
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání.....	47
Graf 4: Znájí lidé termín zájmového vzdělávání	48
Graf 5: Co si lidé představují pod pojmem zájmového vzdělávání	49
Graf 6: Zkušenost s nabídkou zájmového vzdělávání	50
Graf 7: Informace o zájmovém vzdělávání.....	52
Graf 8: Navštěvují lidé vzdělávací kurzy.....	54
Graf 9: Je další vzdělávání důležité	55
Graf 10: Charakteristické znaky zájmového vzdělávání.....	56
Graf 11: Jaké jsou důvody se zájmově vzdělávat.....	57
Graf 12: Lidské bariéry v zájmovém vzdělávání.....	58
Graf 13: Kde probíhá zájmové vzdělávání.....	59
Graf 14: Hodnocení systému zájmového vzdělávání.....	60
Graf 15: Proč se lidé zájmovému vzdělávání nevěnují.....	62
Graf 16: Preferované oblasti vzdělávání	64
Graf 17: Jakou změnu by lidé uvítali v oblasti zájmového vzdělávání	65

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník.....	I
---------------------------	---

Příloha A - Dotazník

Dovolte mi, abych Vám položila několik otázek, které se budou týkat zájmového vzdělávání dospělých v Praze. Dotazník je anonymní a bude sloužit jen ke statistickému zpracování pro mou diplomovou práci.

Děkuji za vyplnění dotazníku.

DOTAZNÍK

1. Jste?

- a) Muž
- b) Žena

2. Věk?

- a) 18-25
- b) 26-35
- c) 36-45
- d) 46-60
- e) 61 a více let

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) vyučen/a
- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

4. Setkal/a jste se s termínem zájmového vzdělávání dospělých?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nepamatuji si

5. Co si představujete pod pojmem zájmového vzdělávání dospělých?

- a) volnočasovou aktivitu, která vede k rozšiřování vědomostního obzoru
- b) zvyšování kvalifikace
- c) zábavu a poznávání nových lidí
- d) jiná – otevřená odpověď

6. Jakou máte Vy osobní zkušenost s nabídkou zájmového vzdělávání?

- a) žádnou
- b) Jiná – otevřená odpověď

7. Odkud získáváte informace o zájmovém vzdělávání?

- a) Televize
- b) Internet
- c) Tisk
- d) Kontaktováním vzdělávacích institucí (školy, zájmová centra apod.)
- e) Přátelé či známý
- f) Nezjišťuji
- g) Jiná – otevřená odpověď

8. Navštěvujete vzdělávací kurzy? Pokud ano s jakou frekvencí?

- a) každý týden
- b) 1 x měsíčně
- c) 1 x za čtvrt roku
- d) 1 x za půl roku
- e) vzdělávací kurzy nenavštěvuji

9. Považujete Vy osobně další vzdělávání dospělých za důležité? Pokud zvolíte možnost „ano“ či „ne“, prosím uveďte svými slovy proč?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím, nepamatuji si
- d) otevřená odpověď

10. Které z následujících znaků si myslíte, že jsou charakteristické pro zájmové vzdělávání? (můžete uvést více možností)

- a) dobrovolnost
- b) orientace do sféry volného času
- c) svoboda výběru
- d) uspokojení potřeb
- e) zvýšení kvalifikace
- f) jiná – otevřená odpověď

11. Jaké důvody vedou dle Vašeho názoru dospělé jedince k zájmovému vzdělávání? (můžete uvést více možností)

- a) Snaha o seberealizaci
- b) Rodinné důvody
- c) Zlepšení vlastní pozice na trhu práce
- d) Vliv médií
- e) Nevím, nedokáži posoudit
- f) Jiná – otevřená odpověď

12. Co považujete za hlavní lidské bariéry, které stojí v cestě rozvoji zájmového vzdělávání dospělých? (můžete uvést více možností)

- a) nedostatek financí
- b) nedostatek času
- c) nedostatek motivace
- d) nízká informovanost
- e) nedůvěra
- f) náročnost
- g) Jiná – otevřená odpověď

13. Kde probíhá dle Vašeho názoru zájmové vzdělávání dospělých nejčastěji?

- a) doma (četba knih, počítač, sledování dokumentů apod.)
- b) při zaměstnání (kurzy na zvyšování kvalifikace, teambuilding apod.)
- c) v rámci specializovaných organizací
- d) v rámci nespécializovaných organizací
- e) jiná – otevřená odpověď

14. Jak hodnotíte stávající systém zájmového vzdělávání? A proč?

- a) výborný
- b) uspokojivý
- c) neuspokojivý
- d) nevyhovující
- e) otevřená odpověď

15. Důvod proč se zájmovému vzdělávání nevěnujete? (můžete uvést více možností)

- a) nedostatek financí
- b) neexistující legislativní úprava
- c) omezená nabídka vzdělávacích kurzů
- d) proměnlivá obsahová a organizační kvalita vzdělávacích kurzů
- e) nedostatek informací
- f) chybějící podpora ze strany zaměstnavatele
- g) nedostatek času
- h) strach z osobního výkonu na vzdělávacích kurzech
- i) lenost

16. Které oblasti vzdělávání jsou dle Vašeho názoru dospělými preferovány?

- a) vědecko-technické vzdělávání
- b) cizí jazyky
- c) sportovně-kulturní aktivity
- d) IT
- e) jiná – otevřená odpověď

17. Jaké změny v oblasti zájmového vzdělávání dospělých byste Vy osobně uvítal/a?

- a) větší dostupnost a přehlednost nabídky vzdělávacích aktivit
- b) finanční podporu ze strany státu
- c) využití různých motivačních nástrojů (např. vzdělávání napříč generacemi)
- d) přiblížení vzdělávacích aktivit účastníkům (pobočky vzdělávacích institucí v malých obcích)
- e) podporu matek na rodičovské dovolené (hlídání dětí apod.)
- f) jiná – otevřená odpověď

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Adéla Kopecká

Obor: Andragogika

Forma studia: Prezenční

Název práce: Zájmové vzdělávání dospělých v Praze

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 62

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 50

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 8

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: PhDr. Jindra Stříbrská